



Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository



Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**


Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material



91.99

K-43

No 105

~~4425~~

5 .02. 2013

891-99

ԱԿ

19 NOV 2010

Ա-43

ԲԱԳՐԵՑ ԵՂԱՐԱՆԵՆՑ.

23 JUN 2005



ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1006
29312

Գրքի, բաղադր և այլապես,
Թող մարդիկ էեզ միտ կարգան.
Բն դաւերդ իմանան
Իւրեանց ձեռնում ունենան:

ԱՌՆՋԻՆ ՀԱՏՈՐ



ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԱԳՈՂ

Պրոֆ. Օ. Պրիլյանցա. || Տպ. Ե. Ափրեանցի:

(2)



18.518

Дозволено Цензурою Тифлисъ, 24-го Юня 1902 г.



Բարսեղ Աղաբալանց:

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Միրելի ընթերցողք, ներող եղէք գրքոյկիս թերութիւններին, որովհետեւ ես խոստովանում եմ «ՓԱԿ-ԳՐԻՉ» գրքոյկիս յառաջարանի մէջ, քանի որ նուաստս արհեստաւոր լինելով՝ իսկապէս նուրբ գրական բարբառից չեմ կազմում, այլ աշխարհաբառ բառերով և ժողովրդական, մանաւանդ, հասարակ ժողովրդի համար այսպէս աւելի մատչելի է լինում խօսել, քան թէ զուտ քերականական ոճերով, դորա համար փութացինք չը փոխել հեղինակիս «ՓԱԿ-ԳՐԻՉ» գրած նոյն տեսակ բառերով խօսել զանազան մտքերի վերայ և իրաւացի բողբոջել:



ԻՄ ՄՐՏԻ ՎԵՐՔԵՐԸ

Քեզանից քեզ գանկատ ունիմ, ուլ Արարիչ Գու, գլթան,
Քս տուածը բաւական չէ, ստացական թէ չկայ.
Երկունն էլ հարկաւոր է, աւանց սոցա փայլ չկայ,
Խեղճի համար աշխարհումը անբախտութեան շափ չկայ:

Ես նման եմ մի անինամ բազմատարած պարտիզի,
Քնութիւնը շնորհել է վարդն ու սոխակ մէկ լինի.
Չը լինելով մի պարտիզպան, որ վարդերին հոգ տանի,
Ամայի եմ, նման վայրի, քամուց տերես թոզ թափի:

Քագարատս, բացի իմս, ստացական չ'ունեցայ.
Ունեցածս չէր պատուաստած, մի լաւ արդիւնը չ'ունեցայ,
Տեսքով մարդ եմ, գիրքով փոքր եմ, ուսում, գիպլում չ'ունեցայ,
Ծնայ աշխարհ, և գնում եմ բոլոր հիմով խորտակուած:

1-ն Մայիսի.



Տ Ե Ղ Ը Ն Դ

Տաղանդը նմանում է այն մետաղին, որն է ոսկի.
Թէև հանքից ձուլուած է, կոպիտ թողած է, չի փայլի.
Հանգամանքից ստիպուած, որ հողի մէջ կը ծածկուի.
Որքան որ մնայ, գոյնը չի գնալ, միշտ նա փայլ ունի:

Եկաւ այն օրը, բերթելով հողը, բացուեց ծածկոցը
Երևաց ոմանց, չհասկացան պիտանի լինելը.
Երբ պատահան յանկարծ քննելով մասնագէտները,
Վեր առան զննեցին, հասկացան թէ ինչ լինելը:

Տուին մեքենային, չփելով մաքրեց իւր գոյնովը.
Պարունակեց իւր մէջ, ցատկեց ճառագայթի յոյսերը
Քարեղէնով զարդարուեց, գոյն-գոյն արքայավայելը.
Օրէ օր փայլում էր, քաշում էր որպէս մագնիս իւր կողմը:

Թող դարեր անցնին, ոսկին հողի մէջ դարձեալ չի փթի
Ի մէջ պահարանի կամ կրակի, մի օր յոյս կը տեսնի.
Բնութեան տուածը որքան կամիս չեղել չի լինի
Երբէք նորան մաշող և կլանող յաղթող չի լինի:

Լաւ յատկութիւն ունեցողը միշտ վեհանձն է այսպէս
Իւր նշանակութեամբ վատից գանազանուում է այսպէս.
Մետաղները հաւաքելիս, նա շողշողում է այսպէս
Փոքր ուժով, մեծ անուամբ իշխում է մշտական այսպէս:

Բազարատ, բարի յոյսերը որքան մնան, կ'աճին,
Ոսկի անուն ունեցողը վաստակ ունի, չի կորչի.
Պարզ գործ է, որ ցանցառները իմաստնագէտ չեն լինի,
Ոսկին միւս մետաղների հետ համեմատել չի լինի:

2-ն Մայիսի:

Չ Ա Ր Մ Ը Ն Գ Ը Յ Ս Հ Ա Ր Յ Ի Ն

Չարմանք է այս հարցին, ամէն տկարին բժիշկ կայ,
Արհեստական փորձի գիւտով գտած դեղեր կան,
Տալիս են մարդկանց, որպէսզի շուտով առողջանան
Իսկ մարդկանց բնութեան տկարին մի հնար չկայ:

Ով որ լուսաւոր գաղափարով ասպարէզ մտնէ
Այս կերպ տկարին դեղով կամ խօսքով առողջացնէ
Անպիտան հոտը շատերի բմբից շուտ հեռացնէ,
Միակ բժիշկն է կրթութեան գծերն, որ կ'ուզէ:

Հասարակ ցաւին սաստիկ կերպով միտք են դարձնում,
Այս անբժշկելի տկարին ոչ ոք չէ հետևում,
Օրէցօր վերքերը, ցաւերն են շատանում,
Թէ չ'առողջանայ, սրանցից ինչ է սպասում:

Խնդրում ենք, բժիշկ, որ այս ցաւերը առողջացնես,
Ջանքով աշխատիս, մի հնարքով զարշահոտը կտրես,
Քաջ յայտնի է, որ չես կարող բոլորին բժշկես,
Ո՞վ ես, մարդասէր, ուզից ճանապարհից չը չեղուես:

Վաստակդ զուր չի անցնի, երբ կատարելագործես,
Քո անունը հաստատ բժշկապետ կ'անուանես,
Զի թառամի այդ գործը, ցնծութեան ձայն կլսես,
Կամայ-ակամայ պաշտօնէ, անձդ պէտք է առնես:

Բազարատ, դու ևս պաշտպան կեցիր այսպէս գործին
Մի գուցէ յոյսերն կարգ-կարգ խմբեր կազմուին
Յաւոց փարատութիւն, սրբազան պարտք կը համարուին,
Ով տանջէ բժշկին, Արարչից նորանք պատժուին:

3-ն Մայիսի:

Բ Ն Ո Ւ Թ Ե Ը Ն Գ Ո Ր Ծ Ր

Երկինք և երկիր հսկող Երարիչն նա մեր,
Իւր բնութեամբ զուգեաց, զարդարեց աշխարհը մեր,
Նշանաւոր անդամ կարգադրեց պապին մեր,
Համապատասխան ընկեր օգնական ծնուեց մամը մեր:

Լրացուց ամենայն առատութեամբ բուսեղէն,
Անհամար անասունք, թռչունք և սողուններ,
Մեծ հայեացքով գիտեց շրջելով Նա, Տէրն մեր,
Լիակատար տեսնելով հանգիստ էր իւր գործէն:

Նախամարդկանցը պատուէր արաւ ու հեռացաւ,
Հատ երկար շտեկեց, սուրբ խօսքը մերժուեցաւ,
Եյն օրից չը պահեցին, պատուէրն իզուր անցաւ,
Սկսելով վատութիւն, քայլափոխ մեծացաւ:

Ի՞նչ ստիպեց շուտով քայքայել սուրբ խնդիրը,
Ո՞րտից սովորան, ո՞վ առաջնորդեց վատութիւնը,
Մեղադրել չէ հարկաւոր այժմեան մարդկանցը
Օրինակ ունին ծերունի հեղինակիցը:

Մարդիկ իւրեանց կարծելով աշխարհը մի մեծ բան,
Հաւատար մըջիմին, չափով բղէղի նման,
Հարժում են ամեն տեղ փոքր ճիճուի նման,
Փոթորիկով անհետանում են կոյտի նման:

Գիշերուայ հանգիստ օրօրը բնացում է,
Լոյսի զանգակը հնչելով զարթեցնում է,
Լուսինը ամեն տեղ շրջելով լուսաւորում է
Գեառը խշշալով՝ ալիքը սև պզտոր գնում է:

Իւրաքանչիւր անձ իրա հաճութեամբ ուզում է,
Ճկելով դէպ իրան առաջ հրաւիրում է,
Ասելով ուղիղ ճանապարհ գտայ, խօսում է,
Իսկցնելով ուղղութիւն, գործը ծանութիւն է:

Մարդկանց մէջ բարի յոյսերը դեռ չեն խնամուած
Լուսաւոր դարի հետ. բռնել են վատ ընթացք.
Զղջացէք, մարդիկ դուք, միք անի միշտ կոտորած.
Նայեցէք ձեր Տիրոջը, ո՛չ այնպէս կուրացած:

Թէ որ լուսաւոր ենք և թէ մարդ ենք խելացի,
Չը պէտք է նմանինք կոպիտ վայրենի քուրտի,
Չէ որ հասկանանք, զգանք, օգնողներ կըլինի,
Ուսում գիտութիւն, թէ շուտ ընդարձակուի:

Հաշոււմ ենք լուսաւոր, դարձեալ մութ խաւար ենք,
Չին դարերից է մնացած, եղբայրատեաց ենք,
Երտաքին կրթուած, ներքին փշացած ենք,
Գրճատոււմ է հասակ, անմտութեամբ փակուած ենք:

Թէ հարցանենք զարգացումը մարդկանց պիտո՞ք է,
Վանելով կոպիտին, նուրբը տեղաւորում է,
Ընդունակ մարդկանց տաղանդը իւր մէջ աճում է.
Տգէտն ի՞նչ գործի մէջ որ լինի, միշտ յետ է:

Բազարատս թնոյ չընմանի անհոտ տերիկի
Ամառն շողշողի, աշունը դուր թառամի,
Աննշան բոյսի նման հողին հաւասարուի.
Անմիաբանութիւններից սիրտս կը տխրի:
4-ն Մայիսի:

Յ Ե Ի Ե Լ Ի Վ Ի Ճ Ե Կ

Ես միայն օրօրօցում չեմ յիշում ոչինչ նեղութիւն,
հայրս էր մօտս, մայրս էր գրկում, կուրծքին էր սեղմում,
Ծնողական կուրծքից հոսում էր սնունդ, միշտ կերակրում
Մանկիկ ժպիտով ստինք եմ ծծում, ինձ ուրախութիւն:

Եկաւ փաթաթոց քանի կտոր խանձարուր ինձ պատեցին.
Գժի պէս պատժուած, սաստիկ կապեցին, օրօրոց զրին,
Թարմ ուժերս իսպառ թմրեցին, ձայնս հանեցին
Մայրս անուսում, կ'ատէր նա թողնում իրա զաւակին:

Օրօրոցը օրելիս. մայրս ինձ օրօր էր երգում.
Երկրորդ օրդին էի. մեղրահամ կաթից շատ էի ծծում.
Անուշ «նանիկը» մատաղ հասակիս ինձ ննջեցնում
Ծնող պարտական բնական սիրով նա էր խնամում:

Կապանք երբ արձակուեց, սոխակի պէս էի թռչկոտում,
Անցաւ ժամանակ, այլ կարօտ չէի կապի, օրօրի,
Կաթից այլ շտուեց մայրիկս, ապշած էի նայում,
Այդ աւուրից սկսուեց պակասել բախտը իմ կեանքի:

Քիչ մեծացայ, հայրս կարգալու տուեց ձեր կշռջ մօտ
Այբբեն գիմով ուսում առայ, գիրքս էր տախտակ կռկոտ,
Քնից զարթնայ, ինքս չը տեսայ ուսումնարանի հուշ,
Աշխարհ ծնայ, ես մեծացայ, ցաւերս արիւնահոտ:

Երբ լրացաւ տարիս, քսան մէկ էի բուռն կրահ,
Ամպի նման օրոտում էր սրտիս խորքից բաղձանք:

Մենամարտում էի յանկարծ բաղդիս լինէր մի ճրագ
Ուժեր խորտակուեց և իմ ջանքեր ցաւերս իմանաք:

Մանկութիւնից պատժուած, սրտից եկաւ բախտատեացը,
Քախտը սուրբ է, որ միշտ կենդանի է պահում մարդկանցը.
Այդ ես չունիմ, զրկուած եմ այս աշխարհի կեանքիցը
Ո՛վ անիրաւ, բաւ է դու ինձ վշտացնես իմ կեանքը:

Քո անիրաւ բազուկիցդ ես կրում եմ հալածանք,
Ապառաժ ես և քարացած, կը տաս ինձի տառապանք
Խնդրեմ թոյլ տաս, ծերացրիր, խաւարեցիր իմ լուսնակ,
Ես չը պրծայ քո ձեռիցդ, արիր խոպան աւերակ:

Ո՛վ Բագարատ, այդքանը լսելով բաւական է քեզ
Թէ տեսել ես այսչափ օրեր, ոչ երանի է քեզ
Նման սորան իմ թշնամիս պակաս չըմնաց, արաւ,
Ոյժ սպառեմ, մերթ հանգած եմ, հոգիս, սիրտս վախճանաւ:

10-ն Մայիսի



ԱՅԹԱՐՀԻ ԹՈՅՆԸ

Աշխարհը հեղեղ է բարձրացել, ալիքներ կ'որոտար,
Քաղցր թոյն է մարդկանց համար, կերակուր սննդաբար.
Ուտում չեն զգում միշտ պէտք է տանջուին անդադար,
Յոյս չունին, լուսաւոր չեն, որ յիմանան արհեստաբար:

Գառն բաժակ ընդունում են անօգուտ ցաւոց համար,
Արարիչը թոյլ է տալիս մարդուս իր իշխանաբար,
Ամենայն մարդ «ես» երոյ է բազկացած իւր ղեկավար
Ծնում, մեռնում են, քիչ է գտնւում առողջ գաղափար:

Թէև կան շատ լաւերը, որ մեղանում քիչ են ճարւում,
Ներկայ գարի վատը տեսանք, լաւի անունն է լուում,
Մորթն սպիտակ, հոգին սև սաղայէլի պէս խօսում,
Մի հասարակ շահի համար, մարդկանց սիրտն է սրտում:

Փորրանալով մկան նման, մեծ աւազակ պարկը ծակող
Մտնում է մէջն ուզածն անում, անմեղ հոգի վրդավող,
Սրբաշէնը քայքայելով, աւեր գարձուց շար ոսոխ
Մի օր իրա թակարդով պատժւում է բռնաբարող:

Երկու ոտքով գազաններ կան. նմանում են մարդակերպ,
Չորեքտաց անուն կայ, չեն պակաս նրանցից
Իրանք ծառայ կամ գործիքներ, վարւում են անասնոց կերպ.
Ստելով ճշմարտութիւն, հաստատում են անօրէնից:

Քաջ յայտնի է, գնալով առաջ է ընթանում սա էլ
Երբէք սրան փակող չի լինի, յաղթող է հանդիսացել:

Ասպարիզում գեր է խաղում, հերոսը ինչ է պաշտել
Ով առաջնորդ, նա ղեկավար կարիճ զինւոր է դարձել:

Վահ, ինչ անեմ, ուղղախօսին շրկար յարգանք ու պատիւ
Ճշմարտութեան արև փայլէր, տարածեալին մի հովիւ
Շնչէր փողը անմահ ձայնով իւր կանոնով մի լրիւ
Լոյսը մթի քողը պատուէր բուրէր հոտը անմահիւ:

Ազատութեան ձայն անուշիկ աւետելով ամեն տեղ
Նա մանաւանդ այն երկիրը կային այնտեղ կուլիտ ցեղ
Սուրբ պայմանով և հաստատութեամբ բռնէին իրար ձեռ
Այն ժամանակ ուրախութեամբ մարդկանց ասես եյնեն լեռ:

Քաջալերելով իսկ հայրենիք ծեր և մանուկ խմբերով
Գոռուն, թնդիւն ճիշ բարձրանայ պաշտպանէին մի զիրքով
Հալածէին շար բռնութիւն, արձակէինք մեծ շղթան.
Սուրբ պայմանի «Իրօշակը» ձեռքերն առած ունենան:

Բազարատս միշտ բողոքելով ես առաջ ընթանամ,
Փորրութեան ոյժս ժողոված, մեծ ցաւերի գիմանամ,
Հառաչելով ձեռս գառարի օգնութեան կարօտանամ,
Խնդրէք մեր Տիրոջէն շուտով մահ գերեզման ես գնամ:

15-ն Մայիսի



Վ Ա Շ Խ Ա Ռ Ո Ւ Ն

Վաշխառուն ծծում է խեղճի արիւնը չի խնայէ
2ի զգայ որ նա էլ իրա շքաւոր խեղճ եղբայրն է
Այդ ձև մարդկանց պէտք է լինի խիստ դատաւոր որ դատէ
2քաւորը զրկուած է իւր կեանքից, ինչ օրէնք է:

Նպատակն է միշտ առերես փարիսեցի ձևանալ
Ներքին կերպով պատառոզ անխիղճ գայլի պէս կը գողանայ
Ոչխարների հօտ է սիրում, մէկը ուտէ ուրախանայ.
Գա է գաղան բորենու ցեղ. ուժեղ կերպով կ'որսայ:

Օր չի լինի որպէս որսորդ մի քանի որս չ'ունենայ
Թակարդներով, ուռկանով մեղմ կերպով կը մերձենայ
Անմեղ մարդիկ չիմանալով որպէս թէ բարերար է,
Հաւատացնելով մարդկանց իբրև ճշմարիտ մարդ է:

Կարճ միջոցում, փոխանակ բարութիւն սնանկացնում է,
Անխղճի տոկոսներն ամեն օրէնքից հեռու է.
Սկիզբն ու հանդիպաւ, մտածմունքը միշտ ծուռն է
Որքան ապրաւ, չը լսուաւ գործը ուղիղ անցկացնէ:

Բազարատիս գրքոյկներով մարդկանցը ցոյց կ'անեմ
Իեղօրայքը փորձուած են «Փակ-Գրչումբ» գրած եմ
Բժշկող թէ որ լինի, դարձեալ մի գործի պէտք կը գայ
Մտածում եմ քաջաւոյջ եմ, ուժիս համաձայն չըկայ:

25-ն Մայիսի



Ծ Ա Ռ Ա Յ Ո Ղ Ե Կ Ե Ղ Ե Յ Ո Ւ

Ո՛վ տիրացու, հոգով ծառայում ես սուրբ եկեղեցու
Արժանավայել կոչմանդ միշտ դու հարազատ եղիր,
Օրինակներ աչքի առաջ դու ուղղութեամբ ունեցիր.
Պաշտօնում վստահ եղիր, խորհուրդները քննուելու:

2ը լինի թէ վատ ընթանաւ Փրկչին մերոյ սուրբ տաճարի,
Մի գուցէ սխալիս դու, գանձի համար կոչման փութաս,
Քահանայի պաշտօն ցանկաս, եկեղեցու «եօթ խորհուրդի»,
Այլ ձեռով յաջողցնես, կաշառովդ շուտ ստանաս:

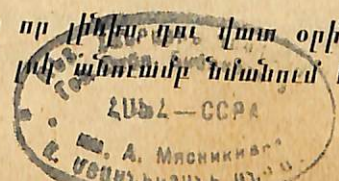
29312

Երբ հագնում ես հանդերձդ խորհուրդներով քահանայի,
Գու լաւ գիտցիր, որ այն ժամանակը չէ կը խրատեն.
Մտիր տաճար, իսկ քաւարան, հմբից մինչ վերջ սուրբ Փրկչի
Եթէ բանդես հիմք հայրենեաց, անիծելով յետ կ'առնեն:

Լաւ է լինիս ճիշտ աշակերտ սուրբ խորանին մշտական,
Պատուէրները միշտ լսում ես, մարութ լեզուիդ է պատկան,
Մարութ եղիր միշտ հոգով Տէրն ազօթիր մշտական,
Գանձի համար ջանալ չէ պէտք ժամանակին քեզ կ'ըտան:

Թէ ուզում ես մեղի համար լինել պատուով դու հովիւ,
Յարգէ տաճար և ժողովուրդ քո ուղղութիւն ու պատիւ
Վարէ պաշտօն բեմի միջից բոլորիս ալ քարոզիր,
Գլուխ ազգի դու կարապետ, պաշտօնովդ միշտ փայլիր:

2ենք յուսայ որ լինես դու վտտ օրինակ կարգաւորի,
Կեղծ գիմակով և լիկ անուամբ նմանում ես տէրտէրի



Չեն ամաչում ըմպում են հայհոյում են ժողովրդին,
Թէ որ պէտք է մեզ քարոզես, պահէ պատուէր, նոր խօսի:

Եթէ ոչ, այս տեսակ քեզ կպախարակեն, լուրջ կեցի,
Ո՛վ Արարիչ, ես մեզայ, փողս մին մին հաւարեցի,
Կնքեցի, մկրտեցի, սաղմոս ասի, միշտ թաղեցի,
Վասն քս ժողովրդին, միշտ պատարագ մատուցի:

Որպէս մշակ վարձն իւրոյ մտօքս յարմար համարեցի,
Ազնիւ կինս խիտ գեղեցիկ տարայ փափուկ հագուցի,
Կերաւ, ինձ շատրմ օրհնեց, պահանջները լրացուցի,
Բագարատս քեզի վրայ խորհելու ինչ ունէի:

16-ն Մայիսի



Ե Ր Զ Ա Ն Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ո՛վ երջանկութիւն, գովելի ես ընդհանուր զիրբովդ
Լուսատու լուսնակ, իսկ ծագիուն պարտեզ քո փայլովդ
Կաթնատու աղբիւր, մաղդկանց երջանկութեան վառ ճրագ
Վառում ես միշտ, չես թողնում, որ մերձենայ այրէ կրակ:

Թշուառութիւնը միշտ խաւար է, իսկ դու լուսաւոր ես,
Մատակարար է քո նիւթովդ, ոչ որ չի լինի քեզ պէս,
Փայլուն գործիչ, ուժեղ առիւծ թաթիկովդ պաշտպանես,
Հսկայ զիրբդ և քո անուն լսողներուն սարսափ ես:

Հերոսական փհանձնութեամբ պաշտօնդ կրկատարես,
Ով թառամի կամ վախճանի, իսկ դու մնաս յաւիտեան,
Չատ մարդիկ քեզի ցանկան, գեղեցիկ կեանք ունենան,
Թէ մօտենաս պահանջողին պատիւ լաւ օր կունենան:

Այդ քո մասին միշտ խորհում են, տրտում նստած ու խօսում,
Ինչ ստացան, ինչ յիմարացան, այդ պահանջն են ուզում,
Իզուր միտք է, սխալ քայլ է, թէ որ գլխաս մէկ հաշւում
Այդ խնդիրը մի այլ հարց է, որ մարդ է թելադրում:

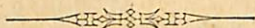
Զուրկը ո՞վ է մշտական, պատժուած է այդպէս փառքից
Ով ապահով նա հանգիստ է այս աշխարհը իւր կեանքից
Ով առաջ է, նա հարուստ է, քանի բազում գանձերից
Լաւ մտածիր ասածներին, թէ մէկն ունիս սրանցից:

Անճարացած քաղցր թոյնը դու կամաւոր ընդունէ
Վաղ ժամանակ պատճառ եղիր, գոնեա խնդրէ մահ բերէ:

Այդ էլ բազդ է, թէ ազատուիս այդ սոսկալի գազանէ
Այդ կերպ մարդիկ աշխարհ շատ կան միայն դու քեզ մի հաշուէ:

Բազարատս ներկայիս այդպիսի շարքում կանգնած եմ
Հասակիս մեծ մասը սև օրերով անցկացուցած եմ
Մնացորդը աւելի դառ կը լինի, չը մտածեմ
Քանի ոյժս ինձ պահում է, աշխատութիւն կը սիրեմ:

20-ն Մայիսի:



Տ Ե Ճ Ե Ր Ի Ե Ղ Ք Ե Տ

Սուրբ տաճարի դռան առաջ նստած էր,
Մաշուած մի տնանկ, արտասուք թափում էր,
Այդ խղճալին ողորմութեան կրտսասէր,
Փնթփնթալով նա կ'աղօթէր, եղբայրներ,

Վշտահայեաց և լալազին աղերսում
Յանկարծ մէկը ծագրելով գթաց խեղճին
Տուեց նորան քարի կտոր կոյր ազրատին
Խեղճ մարդը շօշափելով առաւ ձեռքում:

Չատ տանջուած խնդրում էի քեզանից սէր
Աւանգ, բայց դու ինձ խաբելով այս տուիր
Այլ ի՛նչ ասեմ, իմ յոյսերս խորտակեցիր
Աստուած քեզ հետ, միւս անգամ մի անիր:

Բազարատս այս գործին ներկայ էի,
Նա հեռացաւ երկու կողէկ ես տուի
Ինձ շատ օրհնեց, շուտ հեռացաւ վշտալի
Միթէ մարդն այս աստիճան ցած կ'լինի:

20-ն Մայիսի:



ՄԻՄԵՆՆՅ ԺՈՒՌ ՆԱՅՈՂՆԵՐ

Ասիայի մարդկանց մէջը մի այլ հայեացք կայ
Զարգացածը իրա եղբօրը չի ցանկանայ
Լոյսի մասից մի մաս չի բաժանի նորան տայ
Գոնեա նա էլ ուսում առնէ նրբանայ:

Այս խղճալի անուսումը չգիտութեամբ
Միշտ նայում է իւր եղբօրը անկրթութեամբ
Որպէս զի տեսքը փոխուած, այլ գոյնով ծննութեամբ
Այս երկուսն ալ հակառակ են միաբանութեամբ:

Ազնիւ ուսեալ, միթէ դու նրանից բարձր չես
Ամեն խօսքին տեղիք կըտաս, կըպատասխանես,
Գու աշխատիր, որ մի հնարով նորան ուզես
Եթէ չանես, կամ չըհամբերես, կրթուած չես:

Զարմանալի է, որ դուք չէք սիրում միմեանց
2^է որ գիտեմ դուք եղբայր էք հարազատ մի անձ,
Քաջ յայտնի է զարգացածը վեհանձն է կանգնած
Առ օրինակ ուսման կէտից լինիս խոնարհած:

Չատ գեղեցիկ, ես տկար եմ և անբան, անկիրթ
Գու հասկացող և շատ ազնիւ յարմար ուսումիդ
Ստախօս ես և շատ ատող բո ազգականիդ
Պատահել ես, խնայում ես անփող բարեդ:

Լաւ հատկանանք, մեր երկիրը դեռ ուսեալ բիշ կայ
Որովհետև նմանութեամբ տեղին պատշաճայ,

Ուսեալներից մշտական պահանջողներ շատ կայ
Տեղիս մի կրթուածը կիսալայրենի այ:

Ուզիլ խօսինք, Ասիան ընդհանուրով յետ է
Պատրաստ նա կանգնած միշտ օտարին ծառայում է
Թանգ գնելով, պակաս ծախելով միշտ տնանկ է
Թափում են քրտինք, կը տան ուրիշին, անվայել է:

Ոչ ոք չը մտածէ, ցաւը բոլորինս ալ է
Գնալով կամաց-կամաց վէրքը խորանում է
Հարկանք է զարթել, թէ ոչ, տկարութեն է
Մի կերպ օգնել միմեանց, սա լուսաւոր դուռ է:

Բազարատ, աշխատիր դու ուղղութեամբ ծերանաս,
Պարտք է մշտական ճշմարիտ հոգով վերանաս,
Այս է վայել աշխարհիցը պատուով հեռանաս,
Բարութեամբ պատած մինչի մահ անուն ունենաս:

22-ն Մայիսի



Գ Լ Ս Տ Ի Ե Բ Ը Կ Թ Ն Ո Ղ Ք

Ծնող լինելու համար շատ մեծ պարտականութիւն կայ
Սյր ծնողը իւր մեծ ծանր պարտքը պէտք է կատարել
Մայր ծնողը ունի անհրաժեշտ ծառայութիւններ
Միմեանց օգնութեամբ միշտ պարտական են կատարել սա:

Այս երկու անդամք ընտանիքի հրեշտակներ են
Սորա նախառուտոցիչներ հաշոււմ են որդոց համար
Որովհետեւ սեպհական վարժարան է տղոց համար
Եթէ գիտնան իւրեանց պարտքերը, կըզատտիարակեն:

Ով չը գիտէ, կամ չի կամենայ այս գործը կատարել
Այնպիսիք ինչ ծնող են, տես, քանի գաւակ են ծնել
Անպէտք մարդիկ միշտ իւրեանց նման գաւակ են պատրաստել
Քիչ են պատահում, որ սորանցից մարդիկ են դուրս եկել:

Չէ որ մարդը միշտ անուսում է ծնել մի տեսակ
Բայց ջանալ է պէտք որդոցը գցել կրթութեան տակ.
Միթէ բաւական չէ, անօգնականի գործը տեսանք.
Լինի մեզ սուրբ խրատ, որ բարի գործից յետ չըմնանք:

Յատուկ ես խնդրում եմ բոլոր ծնողաց որ խրատուիք,
Չեք որդոց համար մարդ նմանելու ջանքեր ունեցիք,
Գուք էք պատճառ նորանց, ընութեան պարտքը ճանչցէք,
Ջաւակներդ մեղաւոր չեն, որ դուք նրանց կըպատժէք:

Հազար երանի նոցա, որ ունին բարի հոգատար
Իւրեանց զրկում են կրթութիւն պատրաստել որդոց համար:

Այգպիսիքը նմանում են անմահ յիշող բարերար
Ծնողք զթատէր, անկեղծ, դուք մարդիկ էք հոգատար:

Բազարատս երբ որ տեսայ այսպիսի ընտանիք,
Պտղատու ծառներ, համեղ պտուղներ գովասանք ունիք,
Սիրտս է պայծառ, ուրախանում եմ, ինձ է աւետիք,
Փարատուած կըլինիմ տանջուած ցաւից, սկի մարդիկ:

23-ն Մայիսի:



ՈՂ Մ Ը Ք Բ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Լայս մարբութիւն ինչու մեզանից շուտ հեռացար.
Չուտ յոգնեցիր նեղանալով և չգիմացար.
Գու փախշում ես հիմա մեզանից խռովեցար.
Խնդրում ենք խօսիս, ցաւդ յայտնես մեզ, բարերար:

Համբերութիւնն մեծ տաղանդ է, արի, արի,
Չէ որ մենք անմխիթար ենք, մտքումդ ունեցիր
Գլխի գու մեզ, փռէ լոյսդ մութ խորշն երկրի.
Պատիւդ հիմա ճանաչում ենք արի, արի:

Մենք լաւ կըհասկանանք, բեզ միշտ ցաւեցնում ենք,
Բայց դու ներիր, շուտով յետ դառիր, մեզ խնայիր,
Ազաշում ենք, մի քիչ խղճա, ցաւօք մի տանջիր,
Ոչինչ չունինք, թէ որ այս յոյսն ալ չըպաշտպանենք:

Պարզ յայտնի է, այս վերքը շուտ չի առողջանայ
Աշխատել է պէտք, խօսելով ոչինչ դուրս չի գայ.
Այս գոյնը քանի մեզ ներկում է օրերս է սա.
Սովորական կապոյտ կտաւ, այլ ներկ մը չըկայ:

Խօսելով մարդ յօգնում է, անգամ թէ չի լինի.
Լաւ է վերջ տալ, դիտել ապագան ինչ կը լինի.
Թող մտածեն, չգործելով ոչինչ չի լինի.
Խնամելով, խելօքութեամբ արդիւնք կըլինի:

Պարզ օրինակ է, միութեան մէջ տուն կը շինուի,
Թէ ուզում ես ծառ պատուաստես, պտուղ կը լինի

Ամէն անմիտ գործը աւերակի կընմանի.
Միութիւնը մշտական յաղթութիւն կը տանի:

Բազարաախս վերայ դիտեցէք ինչ եմ ասում.
Թէ սխալ եմ, ներում, լուծում ձեզնից եմ խնդրում.
Ով հասկանայ, նորա սրտից աղբիւր է բղխում
Իմ կաթիլ ջուրս անգամ ցամքել է ինձանում:

24-ն Մայիսի



Ե Ր Ը Խ Տ Ը Գ Է Տ

Սիրելի երախտագէտ և ճշմարիտ,
Քո խելքով դու համոզուիր ու տանջուիր,
Գործ արան, խրատ խօսիր քո պահանջիդ
Մեծ է Աստուած և ուզդասէր դու գիտցիր:

Քո կեանքը անցաւոր է, շուտ ես գնում,
Հանգստութեամբ և անվնաս ես ապրում.
Գանձ մի ցանկար, միջակ ապրուստ անցեալում
Հեռուից դու լաւ դիտէ ինչ են շինում:

Վատերն իւրեանց փողից շեն օգաւում,
Զրկելով հաւարում են, վերջն է սնմ,
Զուր է բոլոր վատ ջանքեր միշտ են կորչում
Բարի անուն երախտիք շեն մոռացւում:

Լաւ անունը եկեղեցին է յիշում
Վաշխառուն, բոլոր մարդիկն են ատում,
Ով երախտագէտ, նա ունի զգացում
Ով ուրացող, հոգու աշքը փակ դռնում:

Հիմա ընտրէ թէ որ սիրում ես պատիւ,
Չը սխալիս, մեղաց մէջ կըկորիս անթիւ
Հոգիս, մի օր լաւ, մի օր վատ, կ'անցնի,
Փառասիրութեանը դու մի սխալի:

Բագարատ, դու անօգնական մնացիր,
Խօսքերդ աղիւսի վրայ գրեցիր,
Հեղեղն եկաւ, առաւ տարաւ դու նայիր,
Երախտիքը մետաղի վերայ չի գրուիր:

25-ն Մայիսի



Ե Ր Ը Խ Տ Ը Մ Ո Ռ

Մարդկանց մէջ գտնւում են երախտամոռ անձինք
Հին ժամանակներում կային բայց խմբեր փոքրիկ,
Ներկայիս քիչ են ճարւում երախտագէտք ճշմարիտք
Մեծ զարմանք է, ինչ շատ է վատացել այս տարիք:

Անպիտան փոքր խումբը այժմս դեր է խաղում
Պայծառօրէն իւր գոյնով փայլեցնում, որսում
Ճկում է հօրը, փլթեցնում է ժանգը
Լափելով թշուառին, ապշում է ճշմարիտք:

Հարուածելով յետ չէ կանգնում այս բարբարոսը
Խեղճ զոհերից միշտ որսում է ուժեղ առիւծը
Հօրը նոյն տեսակ արծիւր թռչունները
Ահա հոսանքին միշտ զոհ են գնում խեղճ մարդիկը:

Այս տեսակ մարդկանց գործն է որոնել այսպէս
Ասելով դարը ոսկի է, ուրացիր լաւ տես
Թէ որ օգտուիլ դու գիտես, ճիշտ իմաստուն ես
Զգուշացիր, կ'ասես, երախտագէտ չըլինիս:

Ո՛չ խիղճ և ո՛չ դատաստան կը հաշուին ներկայիս
Ով ինչ կողոպտեց սա էլ ինձ Աստուած դու ներես.
Եթէ քննես սրան, ամենայն վարքը տես
Լայնութիւնը և երկարութիւնը մի շափես:

Անզգամութիւն, երախտամոռութիւն մին ա
Ազահութիւն, շարութիւն հիմա կընթանայ

Այժմեան լուսաւոր դարը վատ պտուղներ կը տայ
Ճանապարհը մեծ գնացողը յետ չի գառնայ:

Մենք մեր ձեռքերով կորստեան գուռը կը բանանք
Հաւատարմութիւնը սակաւ, ինչո՞ւ նմանակ
Հացը պակաս, գործը պակաս, ուսում չ'ունեցանք,
Վատ ընթացք է, յետ գնալով՝ քաղցած կը մնանք:

Բազարատ, բաւական է ուրիշին խրատես,
Ինքդ գիտես, որ միշտ ուրիշից կը պահանջես,
Յնորքներ են ամբողջ աշխարհի հետ կը մրցես
Լաւ կըլինի, ինչ որ գիտես, քեզ խաղաղ պահես:

26-ն Մայիսի:



ԲՆԳՆԵՆՈՐ ՄԵՐԳԿԸՆՑ ՀԻՒՆԳԸՆՈՅԸ

Այս հիւանդանոցի պատկերը հետաքրքիր է,
Հեռեկ է պէտք, թէ ինչքան լաւ լուսանկար է,
Ով հանգիպի, կը ցանկանայ իրան եւ նկարէ
Համապատասխան գին է, ով ուզում է նա վնարէ:

Չուրջը նայելով ուրախ-ուրախ նկարում է սա
Կարճ միջոցում տեսնում է իւր պատկերը նկարուած ա
Բաւական է, որ տկարների շարքն անցաւ սա,
Այլ չի առողջանայ, ինչքան որ բժիշկը գեղ տայ:

Անհամար տկարներն ինչքան պէտք է տանջուին
Մինչև որ անօգնութեամբ մահուան օրերը հասնին
Հիւանդանոցին մի գուռ կայ, թէ բոլորը մտնին
Չատերը կիս-առողջանալ ցաւօք կը մեռնին:

Ոմանք իւրեանց տներում այս այն կողմը կը տքնին
Տկարները միմեանցից տարբեր ցաւեր ունին
Բժիշկներ հաւասար չափով բոլորին հսկում էին
Լաւցներու տեղ ցաւերը կը շատացնէին:

Այս վարակիչ հիւանդութիւնը բոլորիս մէջ կայ.
Բժիշկ, բժշկեա զանձն քո, օգնեա առողջանայ
Լուսանկար վարպետը հեռուից մտիկ կուտայ
Ի՞նչ եմ նկարել, ի՞նչ եմ տեսնում, գոյն գոյն է սա:

Այգ ցաւերով թնոյ մնան, մի օր կ'առողջանան,
Կամ թէ սորանք ընդհանուրով պէտք է ոչնչանան.

Այս լսելով բժիշկները պաշտօններից յոգնեցին
Հեռացան որպէսզի իւրեանց կեանքը փրկէին:

Տկարներն տեսնելով որ բժշկողներ չ'կան
Այնքան գեղ էին ընդունած, որ իրանք ալ փշացան.
Չըկարողացան առողջանալ հոգեարք ընկան
Ահա սոսկալի հրովարտակը վերջի օրուան:

Հիմա հանգիստ ննջեցէք, սպասէք մինչև գալտեան
Ցաւոց փարատութիւն կըլինի վճիռ դատաստան.
Այդպէս խաղաղ հանգչիք, ինչն էիք շարշարում դուք
Ինչքան խեղճ տկարի գայրացրէք, կողոպտեցրէք դուք:

Յագարատս նոյնպէս տկարների շարքումն եմ
Չարշարուելով, տանջուելով միշտ այդպէս ապրում եմ
Ձուր շարշարանք, անօգուտ վաստակի կ'սպասեմ
Հիւանդանոցի կարգը չը փոխուեց, լաւ է մեռնեմ:



ԺԱՄԸՆԱԿԻ ՀԱՄԵՐԱՏ

Առանց դատելու խօսիր, անպէտք, ճարտար ձեացիր
Տկարների մօտ քո խօսքերով գիտնական եղիր
Լաւ գրուածք թէ մտքումդ կայ, խօսող կոկիկ եղիր
Հասարակ դասի մէջ դու քեզ հասկացող անուանիր:

Միշտ մեծ խմբի կողմը ձկիր, ծածուկ գործդ գիտցիր,
Ստէ, ուղղութիւն, գաղանխքովդ արդար դու եղիր.
Քաջ մարդկանց մօտ փոքրացիր, մկան նման սուր եղիր
Թէ չըլինի բեզանից բարձր մարդ, շարացիր:

Վայել է ժամանակիս այդպէս վարուիս, ձեանաս,
Թէ որ տանջեց քո խեղճը, համբացիր, կարծր եղիր
Յերանդ փակ պահիր, անմեղ աղանի ձեանաս
Լոկ խօսքերով մարդասէր, փողի սիրուն ազգ ծախիր:

Առ երեսս խնայող, ինքդ խորամանկ օձ եղիր
Կեղծաւոր միտք ունեցիր, խմաստնապէտ անուանուես,
Այս կերպ վարմունք թէ սնիս, միշտ փող կըվաստակես.
Գատի գնալիս, Տէր ուրաց, վարձական վկայ ճարիր:

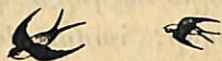
Քրնձքնձ աղուէսի նման խեղճի պանիրը գողացիր
Կարաւարայլ շարժումովդ նենգ սրտումդ դու պահիր.
Համեստ հարմնացու ձեացիր, որողայթդ լարիր,
Վերարկուդ մոզնի արձ, գլխովդ դատարկ եղիր:

Փափուկ բնութիւն ունեցի, կեղծ գիմակով ծածկուիր.
Մեծ հիւրանոց վեր արի, գրպանդ դատարկ պահիր,

Վաճառատունդ դատարկ, մեծ անուանագիր ունեցիր.
Այս ձևերով կարգ պահէ, մի օր իսկոյն կտար ընկիր:

Այս տեսակով կըհարստանաս, ինչ փարթամ կ'ապրես,
Վարուար այդպէս քո խելքովդ, շատերին կըբռնեցես
Ի՞նչ ես ձգտում, որպէս զի շքեղ ապրուստ ճարես.
Բազարատիս թէ հանգիստար, մի լաւ ապտակ կ'ուտես:

26-ն Մայիսի



ՄԻ ԼԻՆԻԲ ԳՈՌՈՉ ՕՐԻՈՐԿ

Ո՛վ գեղեցիկ օրիորդ, հազուագիւտ տեսքովդ
Մի գոռոզանար, որ քեզ նման քիչ են գտնւում,
Ծածկուած ես այլ քողով, աներևոյթ գունովդ
Բացուիր կարգամ այն տառերը, ինչ որ կայ քո սրտում:

Արտաքինով չը վստահիս գոռոզարար շարժիս
Գորա հետ ալ խելք ալ պէտք է վե՛հ մայրի նմանիս,
Գիտցի ազնուութիւն, համեստութիւն թէ որ ունիս
Ապա յարգեմ, գովասանեմ պատուի արժան քոյր ես:

Այնուհետև բախտի անգամ համապատասխան ես
Պատուի արժան իսկ ընկեր ես մարդկութեան մէջ փայլես,
Լուրջ ընթացիր քո վիճակով յարմար ընկեր ընտրես
Թէ պատահաւ իսկ ընկեր, սիրտդ նրան նուիրես:

Սուրբ պայմանով հաստատեցէք, սիրով դուք ապրեցէք,
Բարի ծնողք, բարի զաւակ դուք փայլուն աւետէք,
Ճաճանջներովդ շրջէք, աշխարհին բոյս շնորհէք,
Հազուագիւտ էք նշանաւոր իսկութեան վայելէք:

Խոր ծերանաք պտուղներով և բարի անունով.
Այս կենցաղին ունայնութեանը շրհաւատար
Կեանքը կարճ է, անմահ անուն, բարի խրատ կուտար
Վերջ ի վերջոյ կը հեռանաք, ետքից պայծառ լոյս տալով:

Բազարատս իմ բառերով խրամները կըխօսիմ
Արթուն մնամ, ինձ պահպանեմ այլոց կըխրատեմ
Քննեցէք թէ մաքուր չեմ, դուք այսպէս կըխօսիմ
Հարկաւոր է պատուէր պահեմ, յետոյ մատուցանեմ:

27-ն Մայիսի

Ս Ի Բ Է Լ Ո Յ Ս

Տաղանդաւոր գիտնական փայլ է բո շնորհիւ
Մատուցիր, առաջնորդիր, եղիր բարի հովիւ.
Միշտ ուղղեա, բարոյեա ամեն տեղ քեզ է պատիւ
Ջանքեր գործ դիր, քրտինք թափիր ինքդ, սիրէ լոյս:

Քաջ առաջնորդ և ղեկավար պաշտօնդ է մեծ
Անձդ առնես նեղութեանդ մէջ մխիթարուես.
Ընդունակ ես վրդովուում ես, կուրծքդ կրծում է ցեց,
Աշխատասէր ճիշտ հրեշտակ տանջուիր, սիրէ լոյս:

Տաղուագիւտ ես 'ի մէջ մարդկանց փայլուն արեգակ
Գու տաքացուր, մրդեր հասուր անուշիկ էակ
Ամպի նման որոտայ, կաթիլներ թոյ արագ,
Բուսնին ծառներ և պտուղներ ծաղկին, սիրէ լոյս:

Մշակածդ արդիւնքով քեզ կը վարձատրեն
Յնծայ լոյսը, վանէ մութը, այդ կը բողոքեն
Անմահ հոտեր երբ որ բուրբեր պարտէզի մասէն
Եւ սիրտ ծաղկիր գործ կատարեալ տեսներ, սիրէ լոյս:

Չատ աշխատար, քիչ յոգնեցիր միայնակ դու ես
Միշտ աշխարհի վառ լապտերն ես, չը պէտքէ մարուիս
Լուսաւորիր բո կրակով շքեղ ճրագ ես
Քեզ խնդրողին մի խնայէ, ինքդ սիրէ լոյս:

Ո՛վ Բագարնտ, այդ լուսատու լապտերից վառէ,
Դէ՛հ, շտապիր որ բաժանում են թէ պէտք է
Անձդ, ինձ էլ երբ պէտք է տան, ինքս կ'սպասէ
Ես չեմ տեսնի, մութ խաւարով եմ պատ, սիրեմ լոյս:

Լ Ո Յ Ս Ը Շ Թ Ը Ր Հ

Տողային գնդի բոյսն անթիւ ու անհամար
Չատ տեղ պայծառ, շատ խաւար, մութ ամպ կար
Կային պարտէզը և անշափ պտուղը միրգ դալար
Մշակուած է փայլուն կերպով, մեղանում— ոչինչ:

Էշարածը իշխող եղաւ հանգամանքից
Վճիռ տուեց հորթարածը սրտի խորքից
Ներկայ եղած անգամները են յուշարար
Կնիքը ձեռքում երբ կնքում էր խաշնարած:

Գնդի լոյսից ինչ օգուտ մեզ մշուշը պատած
Լապտերներից մի նոր լոյսմ չը կայ վառած.
Մութ խաւարը պինդ մեղանում միշտ են պատած.
Խաժամութ ամբոխ ենր մեղանում ի՛նչ— ոչինչ:

Լոյսի գունդը տեղ լուսաւոր, տեղ մութն է
Վառ արեգակ, մաս մը ջերմ է, մաս սառուց է
Մեր երկիրը բնութիւնից է պատժուած
Աչեր կապած, ձեռքեր և ոտք շղթայած:

Խեղճ ժողովուրդը, կոյրի նման զցում փակուած.
Մեզ բժիշկներ թէ այցելեն առողջ կանգնած
Ե՞րբ բժշկեն բոլոր հմից անմեղ մարդկանց
Անձդ աշխարհ, ի՛նչ ունիս մեղանում,— ոչինչ:

Իմ կարծիքով փոսի մէջ է մեր երկիրը
Երբէք լոյսի ճաճաշները չեն այցելում

Գորա համար քայքայուել է մեր աշխարհը
Ասան, խնդրեմ, նոր հասկացայ ինչ ենք փնտրում:

Վայ մեզ, օտարները լոյսի մէջ են ապրում
Ինչ որ լինի մենք պէտք է այսպէս մնանք
Վոյ ժողովէք, թէ փողով է շուտ ստանանք.
Գնենք լոյսից, փախչենք մութից, սա էլ ոչինչ:

Բագարատ, փակ աչերով չի տեսնուի լոյս
Զրկուած ենք, կըզայ մի օր կըտեսնենք լոյս,
Ամեն տեղ լոյս կայ, բայց չենք տեսնի, չկայ լոյս.
Խաւար պատած անկիրթ մնանք, ուր է մեզ լոյս:

29-ն Մայիսի:



Ս Կ Ի Զ Բ Ե Ի Վ Ե Ի Զ

Անող անցնում է կեանքի թիւ ևս օրեր
Հասակ կորստեան անցնում է մանկական օրեր
Գնում են տարիք չեն հեռանում խոր վէրքեր
Ցաւեր գալիս, կեանք վրդովում փոթորիկներ:

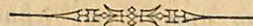
Մատաղ հասակում կարմիր վարդի պէս էի բուրում
Ամեն մարդ սիրում, մրգեր էին նուիրում
Հիմա անցեալն եմ յիշում, սիրտս է տրոփում
Այլ ձեռ չի անցնիլ, տխուր օրեր է լուում:

Հոգսերով ծանրաբեռնուած ծերութեան շէմքում
Ալեորեցայ ոյժասպառ եղայ վերջում
Գործից հեռացայ, մահին էի սպասում
Այդ անիրաւը դարձեալ ինձ չէ հանդիպում:

Մարդուս ընդհանուր կեանքի գոյութիւնն է
Միևնոյն, ինչպէս մի օր լոյս և մութ է
Բոլոր վաստակն շորս չափ կտաւ հագուտ է
Կարգով մեռնելն, սա օրինաց մահ է:

Բագարատ, ահիւ կաց, երկիւղիւ կաց ինքդ
Ազգի առաջ օրինակներ կան, բեր միտդ
Թէ չես խոնարհում, նա տանում է իւր կարգում
Զարհուրելի մահ, գոռուն հրեշտակ հնչում:

29-ն Մայիսի



ԸՆԽՆՇՄ ԵՐԿԻՐ ԵՒ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպայում ամենայն գործ ընդարձակ
Գիտութիւնը նրանցում պարզ—համարձակ,
Ընիւնները ֆուում են արագ—արագ
Իսկ մեզանում միութիւնը ընդհակառակ:

Արտասահմանումը աղբի պէտք ունին,
Հատ պահում են, բոյսի համար ծախում են
Իսկ մեզանում որպէս անպէտք կըթափեն
Ո՞րտեղ մնաց միւս գործերը յետ են:

Խորը քնած շնչում ենք որպէս մարդմ ենք,
Վանցնին տարիք, կըզան օրեր կըզարթնինք
Բայց ինչ օգուտ կոպիտութեամբ կըվարունք
Օգնութիւն, սէր, միութիւն կազմենք, կազմենք:

Մշակներ երկիրը, մենք հանրեր շատ ունենք
Հողում ծածկուած, իւր ծոցում իսկ կեցած
Հայցել ես որոնող, բանգելով դու բաց,
Զի աջողուի կարծեմ, երկիրն է պատժուած:

Մեր հոգերը թէ որ Եւրոպա լինէր
Մի բունն անխնամ երբէք չեն թողներ,
Մեզանում կարծես ամեն բան թմրեր էր
Բնութիւնն աշխարհ պակաս չէ թողեր:

Լուսաւորները հեռուից կըգիտեն
Մեր երկիրը և մեզ նրանք լաւ գիտեն

Սովորական վայրենի կ'անուանեն
Աւագ այս պատկառանք միշտ մեզանում են:

Բաւական է, չըմեռանք, փթում ենք, օֆ,
Հանրերը հողում, մարդիկը օդում օֆ,
Բոյսը տեղում, ծառը պտուղը, օֆ,
Քաղաքակիրթը, գիւղացին նոյնպէս, օֆ:

Տանկ-տնազ պէտք չէ, ճիշտ իրար նման-վայ,
Զրջինը բթութեամբ, ապրինք կոպտութեամբ, վայ,
Քնիր, քնիր գեղեցիկ Ասիա, վայ,
Մի օր դու օտարի ձեռքում գարթնի վայ:

Տէրը չօգտուի, օտարը եկան, վախ,
Ի՞նչ մոլութիւն, ի՞նչ մութ խաւար, աւագ,
Անմիաբանութիւն ամուր գրկել ես ձախ
Պարսպով պատած, դուռն է փակ, աւագ:

Բանալիք չըկայ, շուտ բանային, ափսոս,
Արհեստ է հարկաւոր, գոցը բացուի, ափսոս,
Վարպետներ են պէտք, որ հասկանան, ափսոս,
Դա էլ մեզ չըկայ, սրտից ճարենք, ափսոս...

31-ն Մայիսի:



ԼԵՆ ՈՆ ՎԵՏ ԳՐԵՑԻ

Լաւ դրացի, յաւիտեան կացի,
Իսկ եղբայր-քոյր, տանը մօտի,
Պատահում են նեղ օրերի
Վերաբերուին հայր և որդի:

Վատ դրացի, քոչք բարձիր,
Արագ-արագ շուտ հեռացիր.
Ուր որ գնաս, ձանձրացնես,
Մի շաբաթում զգուեցնես:

Գուռ-կից անուն և այդ բառը
Կանանչ է միշտ ջրի ծառը
Երկար ապրէք, պատուով վարուէք,
Միմեանցով ուրախացէք:

Վատ դրացի, ուր գնացիր
Ջգոյշ եղիր, պատուով կեցիր.
Դու խրատուիր, խօսքդ գիտցիր
Քո բերանում սանձդ պահիր:

Ժամանակով քոյր-եղբայր էք,
Սուրբ Փրկչի խօսքը պահէք,
Ով մարգասէր նորան հաճէք,
Ատելութիւն հեռացրէք:

Դոռոզ կարողանաս ապրել
Քաղցած փորիդ ապրուստ ճարել

Քո ձագերով պատսպարուել
Չար լեզուիցդ ես պատժուել:

Առաւօտեան արշալոյսին
Վեր կենալիս, դռներ բացուին,
Բարի լուրով աւետեցին,
Ողջոյն տուին, ողջոյն առին:

Բագարատ, սիրով դրացին
Լաւ բարեկամ կը հաշուին.
Չայն կըտային տարածամին
Ուրախ-ուրախ կըխօսէին:

31-ն Մայիսի:



ՋԵՐԳ ՈՒ ՓՇՈՒՐ ԱՇԽՈՅԺ

Մեզանում աշխոյժ բառը մեռած է
Վառ եռանդը երակներում մարած է.
Երկիրը որպէս թակարդ պաշարում է
Ծանր թակիչ, ջարդում, փշրում, այրում է:

Գիրքը մեծ չէ, որ ճոխանայ ու գործէ
Ինչպէս ձուկը մեծ ջրերում աճում է
Մարդ եւ նոյնպէս քո բազուկներ արձակես
Առաջ խաղաս, մանր քայլով միշտ գործես:

Այնժամ փայլի յատկութիւնը իսկ լաւի,
Հնար չըկայ որպէս կապանք արձակուի.
Ամուր շղթան օղակներով է կապուած.
Երբէք չէ մաշոււմ, կապերով է ամրացած:

Տարիս լրացաւ, քսան և մէկ եղաւ,
Ուժերս հաւարուած, մարմնուս մէջ բռնկան
Կայծեր թափուեցան, պէծեր արձակուան,
Սաստիկ էր սրտում, սիրտս այեկոծուած:

Հոգիս տոշորուած, արձակուել էր ուզում,
Ոյժերն իմ առոյգ իղձեր կատարում
Յոյսերս անթիւ իմ մէջ պարունակում,
Քանի տխրում եմ մտամոլ մտքում:

Ինչպէս հերոսը պատերազմի դաշտում,
Ուժեղ բազուկով թշնամուն հալածում,

Նոյնպէս նեղ երկրում հայեացք եմ ձգում
Անգործ մնալն ինձի չէ վայելում:

Սակայն եթէ վիճակուած էր, բախտ ունիմ,
Սրտատրոփ և անհամբեր կ'սպասեմ
Պինդ կապանաց արձակումը երբ լսեմ,
Սիրտ իմ ցնծան, ազատ օգում ես գործեմ:

Բազարատս խաղաղ պահէ իւր կրքեր,
Գործն փայլի, առաջ գնան իմ յոյսեր,
Ինձ համաձայն հոգի և շունչ ներշնչէր
Բոլոր կամքս բարի գործին նուիրուէր:

1-ն Յունիսի:



Հ Ը Մ Ե Ս Տ Կ Ի Ն

Ո՛վ դու համեստ և բարեպաշտ տիկին,
Ընկերութեան անդամ, անկեղծ ընկեր
Հանդիպած օրից լսեցի լուրեր
Քո բարի անունդ ինձ ծանուցին:

Բախտն աջողուեց, Աստուած կամեցաւ
Սիրոյ սէրը սուրբ կապով միացաւ
Ո՛վ յարգելի կին իմ, արի, կեցիր,
Սուր հայեացքով տունն մեր պաշտպանիր:

Հանգիստ եղիր, իմ պատուակառ ընկեր
Ես եմ տանը պահապան-հրեշտակ,
Մայր է պէտք որդոց համար դաստիարակ,
Արարիչը մեզ բախտ է կամեցել:

Կին հարապատ և բարի ինքս եւ՛մ,
Հմուտ գործի ընտանեկան ես եմ,
Միշտ մաքրասէր պաշտպանելու պարտ եմ
Եւ խնայող հաշուով կը պահանջեմ:

Մի վրդովուիր, որդուս մայր կը լինիմ,
Լաւ կը պահեմ ու դաստիարակեմ
Ուսուցիչ եմ, մեծ պաշտօն կատարեմ
Իմ որդուն հոգի և կեանք նուիրեմ:

Բարի խօսքով որդուս սիրտը լցնեմ,
Մեծացնեմ սիրով սրտիս մայր եմ,

Ծնող զթատէր, որդին բախտ ունէր,
Ծառն իւր պտղէն բարիք կ'սպասէր:

Լուրջ նայում եմ ու լսում սուր խօսքեր
Ո՛վ ամուսին, դու գեղեցիկ տիկին,
Ճառեր խօսար, ծագկեցրիր իմ հոգին
Յանկարծ կեանքիս որպէս բժիշկ գեղ տուիր:

Յոյս ունեցիր նոյնպէս ինքս եմ արի,
Դու իզական ես արական գործի,
Մի սիրտ և մի հոգի ծագկուն փայլի,
Սիրով խորհինք, հանգիստ եմ գէպի քեզ:

Թո՛ղ գան գնան այս օրերն ուրախ,
Կարճ կենցաղում սիրոյ կապը տեսնենք,
Խոր ծերութիւն բարի մահին գիմենք
Օրինակն է բարի փայլ է անվախ:

Ո՛վ Բագարատ, անհատ են այսպիսիք
Աղաչում եմ դուք անփորձանք լինիք
Վարդ մանուշակ հրբէք չը թառամիր,
Սոխակ ծիծեռնակ ձայներով խօսիր:

2-ն Յունիսի:



Մ Ի Ո Ւ Թ Ե Ը Ն Կ Ո Չ Ո Ւ Մ

Ինչո՞ւ դու ամէն ժամ միութիւն կըխօսիս.
Տանջում ես քեզ, այրում ես, մի՞թէ յոգնում չես,
Այդ պահանջին դեռ սովոր չեն, դուր կը խօսիս,
Այդպէս հարցեր երբ չեն կատարում, ավստս ես:

Լաւ ես խօսում, աշխատասէր պատանի,
Ժամանակի է կարօտ, որ կարգի ընկնի,
Կ'անցնեն տարիք, վաղ թէ ուշ կըկատարուի,
Այդ շատ ուղիղ է, ինչո՞ւ հիմա չի լինի:

Որովհետեւ դեռ մեղանում ընդունուած չէ,
Կրթութիւնը դեր չի խաղում, մեծ պատճառ է.
Մի բան էլ կայ, օր ցերեկով լապտեր վառէ
Այդ խնդրիդ վերաբերմամբ ճիշտ նման է:

Ո՞վ Բագարատ, բաւական է դու տանջես քեզ.
Երանի՜ օգնող, թելադրող լինէր քեզ,
Ի՞նչ անես միայնակ, շրջապատդ դատարկ
Ասիայում միևնոյն է հաստ ու բարակ:

3-ն Յունիսի



Բ Ը Ն Ը Ս Տ Ե Գ Ժ Ի Ն Կ Ե Տ Ո Գ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Մարդկանց մէջ սովորութիւն է գործակցին ծաղրել,
Հարստահարել, անպատուել դռները միշտ փակել
Մտրակել, վնասել, հեռուից կանգնել և նայել.
Սպասում են մինչ վերջին շունչը դեռ չէ աւանդել:

Նոյն Երկնակն է պատկերացնում ներկայիս
Բանաստեղծ մի ոմն իբրև թէ շատացել են
Մեր մէջ գործակիցներ առաջ են եկել այս տարիս,
Ինչո՞ւ էք ակնարկում երգիչ թող աշխատեն տընին:

Այս խօսքերով կըվնասես մարդկային աշխոյժին,
Գու՞ վեր առ լաւ օրինակ լուսաւոր Եւրոպային
Ազատ են թողնում, մինչև որ կատարելագործուին
Տեսնում են թէ ինչպէս գործ ունին առաջ գնում են:

Իսկ մեղանում միշտ ընդհակառակն են խօսում,
Սկսելով ծաղրել և նետահարել, փշրտել
Չէ որ նա աշակերտ է, հարկաւոր է խրատել,
Յոյս տալ, մի գուցէ նորա մէջ լաւ տաղանդ կայ:

Եկէք վերջ տանք, ձեռք ձեռքի տանք, մի քայլով ընթանանք
Մենք եզրայր ենք, հին պապերուց մնացած թոռներ ենք,
Եւրոպայում առաջ է գնում սիրոյ գրողակ.
Ճիշտ Ասիայում նոյն իսկ մեղանում ընդհակառակ:

Բագարատ, լուռ կացիր, շատ ես խօսում այս տարի
Մոռացել ես մանկութիւնդ, մի լաւ յետ նայիր,
Փորձուած ես հեռատեք, քեզ ու քեզ թէ ուզես,
Նստաւոր չես, ուսում չունիս, ինչեր կըպահանջես:

4-ն Յունիսի:



ԱՆՉԳԵՍ ԿԻՆ ԵՒ ԲԱՐԻ ԱՅՐ

—Ահա ամուսին ճարեցի ես յաւիտեան,
Ո՛վ է ինձ նման, ընկերն պէտքական
Իմ կարծիքով կնոջ պարտքն է պահանջ է
Խնդրեմ բերես ազ, մազ ինչ որ յետոյ պէտք է:

—Վայ ինձ, ի՛նչ շատ պէտքեր ունինք, բեր ուրեմն
Գիտես, որ ամուսին, ինչ որ պահանջում եմ
Բոլորը շուտ պէտք է բերես տան պիտոյքն
Ժլատաւթիւնը պակասութիւն է ատում եմ:

Ահա, նոր կեանք, ուշ դարձրի քո պահանջին
Նորեկ ընկեր ինչ շատ պահանջներ ես սնեցեկ
Պարզ ապացոյց են, ոյժերս պէտք է յոգնին
Կարճ միջոցի այդ պահանջներից պէտք է շեղուել:

Ո՛վ անխղճամանք, դու իմ միտքս փոխեցիր,
Ընթացքդ վատ է, քեզ դապիր, զգուշացիր.
Քո շափդ ճանաչիր, բերնիդ սանձը քաշիր.
Միշտ պահանջում ես, ինչ որ բերեմ, գոհ եղիր:»

—Այդ ի՛նչ ես խօսում, դեռ սակաւ կը պահանջեմ
Ամուսնութիւնը դու կարծում ես հեշտ գործ է,
Մոզնի կտորներ է պէտք որ ինձ շոր կարեմ,
Ձեռքիս ամպսովանի, մի գոյգ կոշիկ չունեմ:

—Նկատում եմ, իմ ամուսին, դու կը զգուես
Անփորձ ես և յուսահատ, իսկ ամուսին չես,
Ո՛վ է մեղաւոր, դու պէտք է կառավարես,
Հնար չունիս, սուրբ օրէնք է, կրօնի ծէս:

—Ազատ ժամ չըթողիր, ինձ միշտ կը վրդովես,
Բաւական է, վերջ տուր գործիդ, շատ կըխօսիս,
Սիրտ կոտրելով, քարելով ինչ կ'օգտաւիս,
Յոյցից երևում է դուռս պէտք է փակես:»

—Միթէ ամուսնական կեանքն այս տեսակ է,
Անտանելի է, անբժշկելի ցաւ է,
Կարճ միջոցում զգուեցրեց, մտքից հանեց
Կարաւարայլ ընթացքով, սոխակի պէս երգեց:»

—Ի՛նչ ես վախենում, դեռ փողերդ ծախսած չես
Յայանի է սաստիկ ժլատ և փողապաշտ ես.
Կարծում ես մահուան ժամանակ հետդ տանես,
Ի՛սկ հայ հարուստ, կրեսոսի նմանում ես:

—«Խօսելով ինձ մաշեցիր, տանջեցի, վերջ դիր,
Գանձերիդ եմ գիպչում, դու քեզ մի վրդովիր
Ձեմ ուզում ես համբերել, մի լաւ կեանք չ'ունեմ
Լաւ է որ ես ազատ լինիմ, ցաւ չըբաշեմ»:

—Վշտացրիր ինձ, սեղանակից անպիտան,
Քընքնձիկ ազուէս, խորամանկ օձ, նենգական,
Աթոռակից վիշապ, աւերիչ, քայքայիչ
Մարդակերպ պատկեր, ինքդ զգեստաւորիչ:

Բազարատ, այսպիսիք միշտ փշացնում են,
«Վաթիլ ի տան իւրոյ» հեղեղի նման են
Այրը քանդում է իւր ձեռով տանը մի մասը,
Վատ կ'ինն անխիղճ կերպով քանդում է բոլորն:

4-ն Յունիսի:



ՄԱՐԿՈՒ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆԸ

Երեխան մօր արգանդի մէջ երբ լրանում է,
Որպէս ճանապարհորդ շարժելով ուզում է,
Բնակութիւնը փոխելով դէպի լոյս մեկնում է,
«Ընկալ» աշխարհ ձայն տալով նա իմացնում է:

Ծնած աւուրից ծնողքը ուրախանում են
Մեծ աւետարուր լսելով իբրև օգտուեն,
Միայն ուրախանալ չէ հարկաւոր որոշել,
Այլ ապագայի համար մտածել գուշակել:

Ո՛վ գիտէ, վնասող անձ կարող է լինել սա.
Տրամբլ, սգալ, ողբալ, աշխարհին վնաս կուտայ,
Ուրեմն այս ցաւի տան մէջ բժշկող թէ կայ,
Պարտք է ծնողաց ծնել գիտնալ հոգսեր կայ:

Մեծացնել, պատուաստել սորան լաւ բնութեամբ
Կրթել, խրատել ամենայն հոգատարութեամբ
Ազատել պարտք է, ինչպէս ազատում են, մեղք է,
Գլուխ քո արիւն քո, բաւեալ է մեղք է քումմէ:

Աւուրն իմ կորստեան ծնան ինձ մեղաց որդի,
Զք զսպելով ինձ, Արարիչն իմ բարկացուցի,
Յաւօր ծնայ, տկարացայ, ես չըբժշկուայ,
Անհոգ մեծացայ որպէս փոքր մարդ պատկերացայ:

Երեխան բնութեան կանոնով մեծանում էր,
Բայց ի՞նչ պէտք անձամբ մեծանալուց, ոչինչ չունէր.

Ոչ բնական և ոչ ստացական կրտիրէր,
Միայն հագնել, զուգուել զբօսանք կըպահանջէր:

Ի՞նչ գոհութիւն թէ իր և թէ ծնողաց համար
Ոչինչ ոչինչ, նման շարժական արձանի,
Զըպէտք է ուրախալ որդու համար,
Սպասել է պէտք վերջին ինչ գոյութիւն ունի:

Իւրաքանչիւր մարդ սպասում է իւր որդոցմէ,
Բարիք վայելել, որպէս բարի պտուղներէ
Աւագ, շատ անգամ հակառակ դառն լինում է,
Մարդ ունի որդի վատ, միևնոյն է, անգաւակ է:

Բագարնտ, միշտ լաւերն պէտքական որդիք են,
Փայլուն մետաղի նման ոսկի անուն ունին,
Մարդկանց թելատրոյ, աւաջնորդող լինում են,
Երանի՛ այն ծնողաց, որ բարի որդիք ունին:

4-ն Յունիտի:



ԱՆՈՂՈՐՄ ՀԱՐՈՒՍ

Ո՛վ դու երեացող հարուստ հռչակաւոր ես,
Անուանդ համաձայն գանձեր ինքդ շատ ունես,
2ը լինի թէ հպարտանաս փողով դարմանաս,
Փարթամանաս, բացուիս, վարդի նման շատանաս:

Աշխարհի սկզբից մինչ հիմա կանոն է դա
Այդ անիրաւը մի օր քո մօտը կը մնայ
Յանկարծ տեսնում ես մի օտարի մօտ ման կը գայ,
Ամեն հարստացող գիտէ դորան յոյս չը կայ:

Սիրէ ուսումնարան, սիրէ լուսաւորութիւն,
Եղիր եւրոպական ունեցիր ընկերութիւն
Քեզ վայել է նախագահ լինել և վարչութիւն,
Եղբայր: իրութիւն, միութիւն կեանքի փրկութիւն:

Ասածներս չես կատարէ դու ժլատ հարուստ,
Դու ապահով ես, ինձ վերայ միտք չես ունենայ,
Եթէ կրթութեան դու հետեիս, շունիս կորուստ,
Քեզ չեմ մեղադրում, անհողի ես, փողապահ:

Գիտցիր, որ քեզ չի մնայ, փողը հեռանում է,
Երեսիդ նայէ հայելով գոյնդ միկնոյն է,
Ո՛ւմ համար ես զիզել, ինչո՞ւ պէտք է ծառայ է.
Քաջ յայտնի է վերջի օրդ միասին պէտք չէ:

Բազարատիս չը լսեցիր, քեզ ձերացրիր,
Ահա մահ, դու քեզ պարզիր խորը քնիր,
Լաւ չէր լինի բարի գործերով իսկ մեռնէիր,
Ոչ ոքի չը շահեցիր, շուտով անհետացիր:

5-ն Յունիսի:



ԴԺՐԱՆՑ ԹՈՒՉՈՒՆ

Բազէ թռչունը ուզում էր մի տեղ սրանել
Որոշեց նա տեղ բնակութիւնը հաստատել,
2արաշար կրելով շփեր շինում էր բունը
Նստում էր ձուերին համբերով նա օրեր:

Աշխատասէր թռչունը մեծ նպատակ ունէր,
Յեռ չէր կանգնում շարունակ բերելով շինում էր,
Հազիւ կարողացաւ ձուից թռչուն պատրաստել
Փոքրիկ բունի մէջ իւր ձագերով աեղաւորուել:

Անվերջ փշում էր անուելի քամին իւր ուժով
Խղճուկ թռչունը ձագերին գրկել էր թեւերով.
Որպէս զի ազատէր փորձանքից քամին չը տանէ,
Չուր չի անցնում յոյսն ու ջանքը, մայրական սէր է:

Մէկը բերանով երկուսը ճանկով վեր առաւ,
Փոխեց իւր տեղը ծանր թռիչքով հեռացաւ,
Խղճուկ թռչունը ոգևորութեամբ տանում էր,
Օղում շատ սաւառնեց, չը գիտէր ո՞ւր պէտք է մեկնէր:

Որոշեց ցած գալ ժայռի տակ հանգիստ թէ գանէր,
Թափառականը մինչև որ ապաստան ճարէր,
Բնական սիրով բերեց կերակուր որպէս տէր,
Քամուց ազատուեց իւր ձագիկներով ապրում էր:

Դոնեա մարդիկը սորանցից օրինակ առնեն,
Նման անասնեաց իսկ նորանք էլ պարտական են,
Չատ անգամ մարդիկը ընդհակառակն կը վարուեն,
Բազարատ, դու ևս չ'անես, սաստիկ կ'ատեն:

6-ն Յունիսի:



Փ Ո Ղ Ո Վ

Նախագահը մեծ կարիք ունէր,
 Ժողովի հրաւիրեց անդամներ,
 Կալ քայլերով հաւաքուեցան ցոփեր,
 Հատերը չը գիտեն ժողովի բառեր,
 Տեսքով մարդիկներ, ուղղութիւնն ուր էր:

Վերջապէս դահլիճում ուր բազմացան,
 Կարևոր գործի վճիռ պէտք է տան,
 Նախագահը կարգաց, թէ որ հասկանան,
 Վերջացուց կարգումը շուտ խառնուեցան,
 Աղմուկ տուր-գմբոց կրքեր եսական:

Կարգով, մէկդ խօսիր, միւսը լռէ,
 Բոլորդ խօսիր ո՞վ պէտք է լռէ,
 Կորաւ ժամանակը, վահ ի՞նչ ամբոխ է,
 Վիճելով այսքան, գործին չի օգնէ,
 Թողին հեռացան, օրը շարաթ է:

Թէ որ կրկնուի գործը միևնոյն
 Կողմնապահ անձեր ճկում են արթուն,
 Վճիռն անարգար ժամանակի տուն,
 Ժողովածները չօփ ու ցախ բղուն,
 Տուին վճիռը իրանց սիրելուն:

Մէկին ընտրում են վարձական ձայնով
 Հազկասկ մարդիկն իրար սիրելով:

Դէ՛հ, դու քուէ ձիգ, խօսքս լսելով,
 Մեր կողմն ընտրենք, ճիշտը ստելով,
 Միշտ նա պէտք է մեզ, իրար ստելով:

Ի՞նչ վճիռ է, ի՞նչ արդարութիւն է,
 Նման ժողովին, կարծես Լոնտոն է,
 Սներես արդարութիւնը յետ է,
 Ով որ հարուստ է, նա մեծ անդամ է,
 Բազարատս հեռուից կը գիտէ:

7-ն Յունիսի:



ՊԷՏՔ Է ՄԵՌՆԵԼ

Բնութեան կանոն կատարիր,
Պատանեկան կեանքդ պահիր,
Հողքը ցողէր, վարդ ես, բացուիր,
Անուշահոտ գոյն վարվուէր:

Թէ որ զարթար ծաղիկ պայծառ,
Քո ճակատին աստղեր է վառ,
Իսկ կրծքումդ գրուած է ճառ,
Նմանում ես մի անմեղ գառ:

Պէտք է մեռնել ճշմարտութեամբ
Հուր աչերդ փայլունութեամբ
Ծալք ուղեղդ իմաստութեամբ
Լեզուդ ճարտար միշտ ուղղութեամբ:

Ձուր է կեանքը, պէտք է մեռնել,
Եւ բարութեամբ միջից թռնել,
Մարուր նիւթդ օդում ցնդել,
Գոց սրտերն յանկարծ բացուել:

Յոյս ունեցիր, աշխատասէր,
Լոյս լապտերը միշտ վառում էր,
Ճշմարտութեան մեծ սիւնն էր,
Ամուր կանգնած, հաստատուն էր:

Ձի դու հովէ բազմամիտ ես,
Սրտիդ խորքից դու խուով չես,

Քո քնարով անուշ երգես,
Պէտք է մեռնիս, անուն թողնես:

Լոյսը քո միջով անց-կացաւ,
Թափիր քրտինք, օրեր անցաւ
Վէրքիդ գեղեր չը ճարուեցաւ,
Անուշահոտ խունկ ծխուեցաւ:

Չուտ կը գնաս այս աշխարհից,
Խնդրէ մի լոյս ուղիդ սրտից,
Զրկուած ենք ուսման կէտից,
Փարատուէինք սրբութիւնից:

Ուրախանալ չէ հարկաւոր,
Գործ ունենալ նշանաւոր,
Չը նմանել իսկ շնչաւոր,
Խելքի կարօտ եւ շունկոր:

Լինի միշտ քո յիշատակդ
Գիտցիր դու միշտ պապդ, մամդ,
Գէմքդ տխուր, ինչ է ցաւդ
Բարի անուն յիշատակդ:

Քանի որ հող պէտք է լինիս,
Գեանքիդ հիմը ծուռ չը գնես,
Անկարգ շարուես, շուտ կը բլես,
Անհետանաս, կը խորտակուես:

Բարի գործեր երբ որ թողնես,
Քո ուժովդ թէ որ օգնես,

Պատիւ, յարգանք միշտ վայելես,
Իրաւացի որ բողոքես:

Բազարատ, անցիր, դարձիր, բեր,
Բարի գործն ունի իսկ տէր,
Վատը լաւին չը վնասէր,
Սրտիդ կոկոս վարդը բացուէր:

Տ-ն Յունիսի:



ՊԵՏԷ Է ԱՊՐԵԼ

Ապրիմ պէտք է այս աշխարհում,
Ուր աշխատանք և իմ ձգտում,
Վաստակներս եմ հայթայթում
Մարմնոյս համար մի այլ թնդում:

Պէտք է ապրել, դուարձանալ,
Բայց չափաւոր իսկ ընթանալ
Փորրութեամբ բաւականալ
Եւ ընդարձակ սիրտ ունենալ:

Ինչպէս մարդս պահանջներով
Ապրել է պէտք հասկանալով,
Մթնով եկայ, գնամ յուսով
Ընկղմում եմ փոքր ծովով:

Սիրել կեանքս ուրախացած,
Եւ ոչ այնպէս յոյսեր դիզած,
Յանկարծ տեսայ ինձ թառամած,
Որպէս զեփիւռ եկաւ, գնաց:

Յանկամ ապրել իմ կամբովս
Օգում թուշել թեւերովս,
Անդ, գուր է շարշարանքս,
Երբ մօտեցաւ իմ վախճանս:

Իմ յատկութիւն թէ չը ջոկեմ,
Ոչ բանական, իսկ անբան եմ,

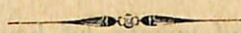
Անասնեաց պէս ես անմիտ չեմ,
Նման տպին այլ ինչ մարդ եմ:

Հագնեմ, ապրեմ, ուտեմ խմեմ,
Ի՞նչ օգուտ, բարի գործ չ'ունեմ,
Մահի ձեռքից ես ուր փախչեմ,
Ուշ և շուտ, պէտք է աւանդեմ:

Ես խոնարհեմ իսկութեանը,
Մահուան ժամում մտնեմ հողը,
Հանգիստ ննջեմ դամբարանը,
Սպասելով յարութեանը:

Բազարատ, վարդդ թառամած,
Ինչպէս ծնած, նոյնպէս մեռած,
Հարուստ աղքատ նոյնպէս գնաց,
Հոգազունդն իւր տեղ մնաց:

8-ն Յունիսի:



Ի Մ Յ Ա Ի Ը

Սուրբ տենչերով լոկ ծարաւած,
Ազբիւր չըկայ ինձ կառուցած,
Կաթիլ ջրից ըմպել սառած,
Հողի և կեանք զովացուցած,
Սա այնչափ ցաւ չէ ինձ համար:

Դեռ չունեցայ էակ փունջեր,
Սկսուել էր անթիւ խորշեր,
Վարդ և կոկոն թառամած էր
Տերերն իմ գունաթափ էր,
Սա այնչափ ցաւ չէ ինձ համար:

Արմատն իմ ծարաւութիւնից
Չորանում էր հողի միջից
Ծածանելով բոյսն իմ քաղուեց
Չորանալով ջուրն իմ ցամբեց,
Սա այնչափ ցաւ չէ ինձ համար:

Մի պատուական հոտ բուրում էր,
Երբ տեսնէիր քնքոյշ վարդ էր,
Դալար տերն գեղեցկատէր,
Ես չունեցայ պարտիզատէր,
Սա այնչափ ցաւ չէ ինձ համար:

Որ աննման ծաղիուն պտղին,
Որպէս անպէտք ինձ այրեցին
Ծուխ բարձրացաւ ահա փոշին
Խաւարեցաւ լոյս իմ բաժին
Սա այնչափ ցաւ չէ ինձ համար:

Բազարատիս սն է յարմար,
 Ծնայ աշխարհ ինչն համար,
 Ասն ինձի, ինչպէս յարեար.
 Վարդի շարքից անհետացար
 Ահա էս սոսկ ցաւ ինձ համար:

9-ն Յունիսի:



Ո Ր Ր Ի Ի Բ Ո Ղ Ո Ք

Ես եմ որբիկ եօթնամեայ,
 Ծնողք չըկան տէրս սկ ա
 Ամբողջ օրով քաղցած կեցայ,
 Ռ՛վ բախտ, փրկէ, թէ հնար կայ,
 Անգուժ բախտը խղճայ թէ գայ:

Մուրացկանի օրը վատ է,
 Ամենայն մարդ չի խնայէ,
 Դատող չըկայ սւմ որդին է
 Ամեն դռան նա տնանկ է
 Անգուժ բախտը թէ խնայէ:

Չատ ընդունունակ երեսայ եմ
 Ում որ տեսնեմ, ես կանգնեմ,
 Մանկիկ լեզուով կ'արտասանեմ,
 Խնամք արէք, վիճակ չունեմ
 Անգուժ բախտին ես կ'աղաչեմ:

Որբիկ թշուառ ես մանուկ եմ
 Արտասուքս հեղեղում եմ
 Ուսումնարան տանող չ'ունեմ
 Ռ՛վ Արարիչ, ես տէր չ'ունեմ,
 Անգուժ բախտից ես հեռու եմ:

Աշակերտներ կարգով եկան,
 Ինձի տեսան, շուտ հեռացան,
 Ես խնդրեցի մի քիչ խօսան
 Չատ ծաղրելով աղքատ անբան
 Անգուժ բախտը չըթողեց գան:

Բազարատ, որբը թշուառ է,
 Ուրախ օր չ'ունի, կեանքը վատ է,
 Որբանոց չըկայ որ գիմէ
 Տէրը կորուցած կըշրջէ
 Անգութ բախտը թշնամի է:

10-ն Յունիսի:



Ս Ե Ի Օ Ր Ե Ր

Սև օրեր, ծծեցէք սրտիս արիւն
 Սիրում էի կեանք և բարի անուն
 Ունէի վարդ աստղեր նոյնպէս փայլուն
 Ճակատագիրս ու եղաւ լեցուն:

Պարզ օրերս սև եզան ու մթնեց,
 Սև փոսի մէջ երբ ինձ մղեց, փակեց,
 Այրող կրակ երկնից բոցեր թափուեց
 Հոսում էր արիւն, սիրտս կծկուեց:

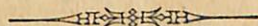
Լուս պէտք է կուլ տար այն փոսը ինձի,
 Ունէի ես սիրոյ գործեր սրտի,
 Մնաց թերի բոլորը չի լսուի,
 Կարօտելով լոյս օրի և կեանքի:

Անոգ ինձի լոյս չըմնաց հանգաւ,
 Ծաղիկ կեանքս սևագոյն ներկուաւ.
 Փոս պարիսպը ինձ համար ամրացաւ,
 Մի ամպ պատեց, վէրքերս սաստկացաւ:

Մօտ էր վախճան, չըկար կեանքիս մի տէր,
 Ո՛ւր է օգնող, սև օրից ազատէր,
 Չըլսեցի, մի բժիշկ փորձ անէր,
 Այս մըրիկից ինձ հեռացնէր:

Սև օրերն ինձ կարգով սևացուց,
 Վառ եռանդս մարմնուս մէջ սառեցուց,
 Հոգիս առաւ, փառ լապտերս հանգուց,
 Բազարատս օրերն այսպէս անցուց:

11-ն Յունիսի:



Ի Մ Մ Ա Հ Ը

Թէ որ մահը սոսկ վճիռով ինձ հանդիպէր,
Իւր սև դէմքով անհուն ժպիտով իջնէր իմ դէմ
Չորիանան ցաւք և իմ հոգիս աւանդէր,
Այնժամ գիտցէք, որ դեռ կենդանի եմ:

Ո՛հ, սառ դէմքիս գրուած տառեր իմ ճակտիս
Եթէ հնչէ տխուր ձայնը օրը վերջիս,
Եթէ մարդիկ օրը սև ունին փոքր դէմքիս,
Այնժամ գիտցէք որ դեռ կենդանի եմ:

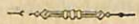
Սուգ և տխուր աղօթք կարդան ինձի վրայ,
Եւ հեծեծմամբ իմ սիրելիս մօտս կուգայ,
Յիշատակս տեղս թողնելով ես հանգչայ
Այնժամ գիտցէք, որ դեռ կենդանի եմ:

Թող ժողովին իմ սիրելիք, հեռանում եմ
Չայնով կարգանք քառաթևով ինձի տանին
Սրտեր ողբան և հեկեկան մարդկային,
Այնժամ գիտցէք, որ դեռ կենդանի եմ:

Սառ մարմինս փաթթեն, դնեն դազազը
Համասփռեն անուշահոտ խունկ և ծածկոց
Գանեմ հանգիստ իմ դամբարան հողաբարձը
Այնժամ գիտցէք, որ դեռ կենդանի եմ:

Ահա ծածկեց հոգէ վերմակ ննջում էի,
Բարի գործս, յիշատակս երբ թառամի,
Իսկ այն նշան եթէ մնաց անուն երկրի,
Բազարատս այնժամանակ կրմեունի:

12-ն Յունիսի:



ՈՉ ՍՏՆՅԱԿՆ ԵՒ ՈՉ ԲՆԵՎԵՆ

Խղճալի գրկուած անմեղ արարած
Բնական շունիս ինքդ աւերուած,
Ստացական շրկայ, ինչն նմանած,
Պատկերով մարդ, հէշով բաղկացած,
Չարժական արձան այս աշխարհի անբան:

Գլուխդ գատարկ, ստամոքսդ պաշտող
Մանկութիւնից ես գուրկ, ո՞վ է քո ծնող,
Խելքից դու ես աղքատ, օղումը շնչող,
Ինքնաշարժ մեքենայ, կոպիտ գործող
Չարժական արձան, այս աշխարհի անբան:

Թէ որ բախտ ունենաս, գանձ ես բազում,
Մի գուցէ առժամանակ լի գրպանում
Գու ոչինչ ես կարկատանով շատ տեղում,
Ինչ լինելդ մարդիկ շուտ են նկատում,
Չարժական արձան, այս աշխարհի անբան:

Աշխատի ուսման ձևով դու վերանաս,
Գանձերով չբխտահիս, գառողանաս,
Խելքի տկար, թէ որ ուտում չ'ունենաս,
Անարգուած ես, թէ որ գանձ ալ ունենաս,
Չարժական արձան, այս աշխարհի անբան:

Բառաչում ես, որպէս ոչխար շնչում ես,
Ժողովի մէջ քեզ նախագահ կրհաչուես,
Զգոյ՜ եղիր, տեղդ կեցիր, լուրջ լսես,
Իսկ ծանր չես, թեթևալու լինչ ունիս,
Չարժական արձան, այս աշխարհի անբան:

Ներող եղիր, Բագարատս նկատեց,
Համբերում եմ, իմ խօսքերս կրճատուեց,
Ես ի՛նչ անեմ գիտութիւնը պահանջեց,
Բոլորովին այլակերպ ես, մարդու ցեց,
Չարժական արձան այս աշխարհի անբան:

13-ն Յունիսի:

ԲԱՐԻ ՆԱԽԱՆՁ ԹԷ՛ ԱՌՆԻՍ

Ո՛ւնիս բարի նախանձ, ունիս ապագայ,
Թէ որ թո մէջ սիրտ և եռանդ միշտ չըկայ,
Թուլամարդ ես, ըո գլուխը խելք չըկայ,
Քեզ նմանը զուրկ է, չ'ունի ապագայ:

Թէ որ ցանկաս, յարգէ բարի նախանձը,
Բարձր պահէ թո ունեցած պատիւը,
Թէ որ ուզես գերազանցել թո անձը
Պատուով ապրիր, մաքուր կեցիր աշխարհը:

Սորանք չ'ունիս, գրկուած ես մարդկանցից,
Մաս մի չ'ունիս, ուր որ լինիս երամից
Աքսորում ես հարազատից, ըո ազգից,
Յեռ ես մնում գու չքաւոր լաւ օրից:

Լաւ նախանձը առաջելու նշան է,
Ընթանում է միշտ առաջ ու փայլում է,
Ընդհանուր բարութեան գործը ձեռին է,
Ճառեր բառեր, գովասանք թափւում է:

Անբան մարդը մի թոյլ էակ չըջում է,
Չորքոտանի անասունի նման է,
Ման է գալիս քնած կերպով, միշտ յետ է,
Սպասում է մինչև կեանքին վերջ դնէ:

Բագարատս կանգնած՝ լաւին յարգում է,
Անպիտաններին միշտ վատաբանում է,
Ասելով, խրատելով մի կերպ ուղղէ
Թոյլին շրկարողացայ կարգի գցել:

14-ն Յունիսի:

ՄԻ ՍԻՐՏ ԼԻՆԻՆՔ

Մի սիրտ լինինք և մի հագի,
Միութիւնն է դարդ կեանքի,
Ուսումն է պէտք նեղ օրերի,
Սիրում է նա ամեն մարդի:

Մարդիկ կեանքին նայեն աչօր,
Ամուր գրկեն երկու ձեռօր,
Առաջ տանեն սիլ է սիրտդ,
Խորին խօսին միասրտօր:

Մարդասէրներ, առաջ եկէք,
Բաւական է, հեռուն խօսէք,
Գիտութիւնը մեզ հասցրէք.
Ձէ որ դուք ալ հեռատես էք:

Գիտնականը լուրջ նայում է,
Հեռուն կեցած՝ միշտ գիտում է,
Յույսեր չ'ունի առաջ տանէ
Ո՞վ է նորան ցաւեցրէ:

Մենք ալ նման քեզ պէս մարդ ենք,
Թէ խրատես, շուտ կըլսենք,
Մենք զգում ենք, որ անկիրթ ենք,
Իսկ անամենաց շարքեր կազմենք:

Ամենայն մարդ չէ ընդունակ,
Չըմբռնէր մեզ միազանակ,

Ով աշխատի, նա ընդունակ,
Գուր ալ մեզ պէս անկիրթ ծնար:

Հիմա ինքզ շատ փոխուած ես,
Անկիրթներու խօսքը լսես,
Թէ որ կըթես գիտնական ես,
Երբ խնդիրս դու չըմերթես:

Բազարատս կ'աւետէ
Մութ սենեակում թէ լոյս սփռէ,
Ով է յարգող նա կըհարթէ
Զգայունը կըբողբէ:

14-ն Յունիսի:



ԱՋՈՂ ՕՐԵՐ ԿԸԳԱՆ ՈՒ ԳՆԱՆ

Աջող օրեր գարնան նման եկան ու գաղթան,
Ուրախանալ չէ հարկաւոր, մի քիչ կրճնան.
Յանկարծ տեսար, վարդի նման շուտով թողման,
Որպէս պատահական հիւրեր, թող գան ու գնան:

Մարդիկ սպասում են նորանց, երբ որ հանդիպան,
Հիւրասիրում են, մշտական իւրեանց մօտ մնան.
Վատ օրերը մարդկանցից դժուար կը հեռանան,
Տարիք, ամիսներ, կարգ-կարգ թող գան ու գնան:

Վատ օրերը մութ են և խաւար ձմռան նման,
Վհատուել չէ հարկաւոր դորանք վերջ կ'ունենան
Այսքան տարիք ինչպէս եկան այնպէս հեռացան,
Աջող օրեր չեն սիրում մեզ, թող գան ու գնան:

Չախարդ օրեր վերքի նման մեզ հետ ծնան,
Տխուր օրեր արագ-արագ առաջ ընթացան,
Համբերութեամբ թէ որ մենք տանենք անցկենան,
Աշխարհը պարտէզ մարդիկ ծաղիկ թող գան ու գնան:

Հին քնարը երգում է ունի անուշիկ ձայն,
Աշխարհն է գովում, մարդիկ իրար մօտ հաւարուան,
Ահա նոր կեանք և տարիք, ամիսներ անկացան,
Մեծ խմբեր այս ճանապարհից թող գան ու գնան:

Տկարները տքան ուրախանան երգեն զբօսանան
Անաջող օրեր թող թուշին շուտ անհետանան,
Մեռնողը գնաց, առողջը մնաց թոյն կըտան
Քաղաքատ, դու գիտցիր հերթով կըգան ու կըգնան:

15-ն Յունիսի:



ԱՐՏԱՔԻՆ ԶԵՆՈՎ ԱՂՔԱՏ

Մէկ օր երկաթուղով գնում էի,
Վագոնի մէջ կար մի սղորմելի,
Արտաքին կերպով նման էր հայի
Փոքրիկ կոյր երեխայ մի հետը ունի,
Ասի, ինչ մարդ ես:— ասաւ.— Չորկեցի:

Հարցրի.— Ո՞ր ես գնում.— Ասաւ.— Թիֆլիս.
Երեխան տանեմ բժիշկը տեսնի,
Պատմեց իւր ցաւը որ տոմսակ չ'ունի,
Խնդրեմ ինձ օգնէք, շատ էր նա լալիս,
Փող հաւաքեցինք, ես նորան տուի:

Այդ աղքատ մարդը բոլորիս խաբեց,
Կարճ միջոց անցաւ, միտս բացեց,
— Հայ, սուտ ես խօսում.— Նա գունաթափուեց,
— Լեզուդ տարբեր է.— իսկոյն շփոթուեց,
Ասաւ.— գաղթական եմ, կամաց խօսեց:

Ճանաչեցին, որ Փալուտեցի է,
Իւր համար ապրելու միջոց ունէ,
Զրջմովիկը ինչ էր մտածէ,
Այժմս ում հաւատաս որ աղքատ է
Արտաքին աղքատ, ներքին հարուստ է:

Քաղաքատ այժմեան դարին զարմացիր,
Կոպէկներդ պահիր, մի սխալիր,
Խաբեբայի մօտ անողորմ եղիր
Գարից զգուշացիր, քեզ պաշտպանիր,
Ճշմարիտ չ'ունէ որ քիչ կը ճարուիր:

16-ն Յունիսի



ՅԵՐՄԵՐ ՕՐԵՐԻԿ ՈՒՐԱԽՈՒՅՈՂ ԿԵՂԾ ԵՂՐՈՐ

Երբ որ յաջողակ էինք; օրերս էր ուրախ,
Փողեր վաստակում էինք հեշտութեամբ անկախ
Ես ճշմարիտ, դու խորամանկ, բնութեամբ ձախ,
Ասում էիր եղբայր ենք հարազատ, անվախ:

Ո՛ւր մնաց ճշմարտութիւն և եղբայրութիւն,
Ո՛ւր գնաց միութիւն, և մեր հարստութիւն,
Ինձ բաժին չըտուիր, կարծեցիր հաստատութիւն
Չըհոգացիր, ես էլ ունիմ աշխատութիւն:

Ջրկեցիր, կողոպտեցիր, բերիր դառնութիւն,
Ուրախ կանգնած՝ դու գործում էիր շարութիւն,
Ո՛վ է սպասում խարդախից մի բարութիւն.
Ո՛վ անիրաւ, գցիր սրտումս տխրութիւն:

Ես գնում եմ, մնաս բարեաւ, չըմոռանաս,
Ազօթում եմ, կեանքումդ լաւ օր չ'ունենաս
Պաշտէ մամոնան, կեղտոտութեամբ զօրանաս
Չըմտածես, երկար ապրիս ու ծերանաս:

Թէ որ ապրեմ ես քո պատճառով չըաւոր,
Մ'նում է անուն քո կեղտոտ հին և նոր,
Ուտում ես միկնոյն, հագնում ես մի ձեռք շոր
Մէկ օր կըկարգան քո վերայ մահուան օրօր:

Բազարատ, թող զրկէ բանի որ ուզում է,
Գըզայ օր, որ աշխարհը նորան կըլափէ.
Կարծում է թէ կեանքը իր համար պարիսպ է
Բլշում է պարիսպը, իւր մահն էլ ինձ պէս է:

17-ն Յունիսի:



Հ Ա Ս Կ Ա Ց Ն Ե Լ

Ամենագլխաւոր մի գործ է սա
Յիմարին մի քանի հարցեր ասած
Ոչինչ չըզիտէ և չի հասկանայ
Պատասխանը թերի և թոյլ կըտայ:

Մեծ ուսում է հասկացնել սորան,
Ջուր է ասել, չ'ունի բնական,
Ինչքան որ կրթես, կըմնայ անբան,
Թէկուզ կեանք զոհէ, չունի նա սլայման:

Լաւ անասունը տգէտից բարձր է,
Նա չի խօսում, բեզ չի վշտացնէ,
Տգէտին խօսար, շուտ կը յանդիմանէ,
Փոխանակ լսելու, լաւ կ'անսպասուէ:

Ի՞նչ դժուար է մարդկանց կարգի բերել
Անկրթութիւնն ամուր է գրկել
Նման մի կոյտի ցոփութիւն տիրել
Թէ զիպչում ես, տեսնես բռնկել:

Յիմարը իրան բարձր կըգասէր,
Կարծելով իբրև մի մեծ խելք ունէր,
Հաշուելու լինիս, ինչնու նա պէտք էր,
Իմաստունը միշտ ցածրից կ'սկսէր:

Բագարատ, տգէտը դատէ թնոյ խօսի,
Լսէ ու գործէ խելքով շարշարուի.
Չի առաջ գնում գործը յիմարի,
Աչքերը փակած, մտքից լոյս կ'անցնի:

19-ն Յունիսի:



Ի Մ Ա Ն Յ Ե Ա Լ Ը

Ես յիշում եմ իմ անցեալս,
Հայրս, մայրս, ուրախ կեանքս,
Ինձ ասելով որդեակս
Չափ չըկար ուրախութեանս:

Երբ մեծացայ, հոգսեր եկան,
Ծնողք ինձի անբախտ ծնան,
Աշխատութիւն ուժից անցան,
Հանգիստ օրեր ինձից փախան:

Ո՛հ, իմ օրեր, ո՛հ, իմ վշտեր,
Հանգիստ ժամեր, ո՛ր եմ կորեր,
Բնութիւնն ինձ է պատժեր,
Իմ ցաւերս բժիշկ լսէր:

Ճշմարտութիւն ինչո՞ւ է պէտք,
Ասեմ, խօսիմ, մօտս եկէք,
Մոզնի հագէք, կեղծ մարդ եղէք
Գուր զրկեցէք, ում որ կ'ուզէք:

Մտածում եմ մարդ չըխաբեմ
Հոգով պէտք է պատասխանեմ
Հասակս առնեմ, մահ կըզտնեմ
Լաւ կըլինի մարդուր մեռնեմ:

Բայց դատարկ է այս իմ միտքս
Ում հանդիպայ, նա խաբում էր

Ճշմարտութիւնը մի քարոզեր,
Ես գրկել եմ ուղիղ գործքս:

Յետ է գնում միշտ հանապազ,
Ինձ ծաղրում են տանկ և տնազ
Թէ որ երգիչ, ո՛ր է քո սազ
Հարցն է բարակ, որպէս մի մազ:

Ճշմարտութիւն միշտ թակում է,
Աղքատութեան ճանապարհ է,
Այսպիսի մարդ սոված մահ է,
Ուղղութիւնը յետ գնում է:

Բնութիւնս բնական է
Ինչքան սանձեմ նա կըգործէ,
Ուղղութեանը լսողն ո՞վ է
Յաղթութիւնը ստի կողմն է:

Վատ օրեր տեսայ անհաշիւ
Անբախտութեանս չըկար թիւ
Ջարդեց ինձ ֆոռալով անիւ
Մենամարտում էի խստիւ:

Ո՛վ Բագարնտ, հանգստացիր
Յաւոց աշխարհ դու իմացիւր,
Բախտ որ չունիս, դատարկ կեցիւր,
Յոյսդ կտրիր, մի լաւ ավարիւր:

21-ն Յունիսի:

Ա Ջ Ն Ի Ի Խ Յ Ս Ք

Ազնուութիւն, կրնամանխ սուրբ օրէնքի,
 Մարդը կանգնած ըս անունով միշտ կ'երգուի
 Խօսք եմ տալիս ազնուօրէն ամուր կեցիր
 Մաքուր խօսքիս վկայ Աստուած, թող նա լինի:

Սպասում եմ մինչև որ խօսքդ կատարիր,
 Լեզուիդ նման հոգիդ ու սիրտդ թէ լինէր,
 Նկատում եմ, առաձներդ դու մերժեցիր,
 Ազնուութիւնը մէջ բերելով՝ խաբեցիր:

Ազնիւ խօսքը սուրբ գրքումն է մնացել,
 Մարդուն վայել է, որ իւր խօսքին միշտ կանգնէր,
 Բանական մարդուն այդ վարքը չի վայելէր,
 Քո արած խաբեբայութիւնը ծայրայեղ էր:

Քանի գործը տար էր, լեզուդ սոխակի պէս,
 Երգում էիր անուշիկ, հիմա քեզի տես,
 Ազնուութիւնը մոռացար, սուտ կըխօսես,
 Ուրախացիր, նշինչ, դու էլ հոգուտ պէս սև ես:

Դու ըս պատիւը շօշափեցիր, ինչ արիր,
 Անցաւոր աշխարհ մահ կայ, դու լաւ գիտցիր,
 Հասարակ շահի համար հոգիդ կորուցիր,
 Աշխարհութիւնը մի փոքր գործ հաշուեցիր,

Ճիգ թափում ես օգտիդ համար, շահդ ինչ է,
 Մաքուր կեցիր, ուղղութեամբ Արարիչ կանչէ,

Ազնուութիւնդ գանձի համար մի ծախէ,
 Ինչ լինելդ մարդիկ կըրտեն, պատիւ չէ:

Ինչքան ասեմ, ըս գիտցածը դու լաւ գիտես,
 Բնական է, ով կ'ստիպէ, որ կըխօսես,
 Քաջ յայտնի է, մինչև վերջդ այդ վարքն ունես,
 Զգուշացիր, մի օր կըդատապարտուես:

Բազարատ, ազնիւ խօսքը սրտի խորքն է,
 Պէտք եղած ժամանակ երևան կըհանէ,
 Մարդկանց հաճեցնելու համար ցոյց կ'անէ,
 Երբ որ խաբեց, այնժամանակ կըթարցնէ:

21-ն Յունիսի:



ԳԼԲՆ ԱՆՆՄՈԹԻՆԵ Է

Անամօթ մարդը ծառայում է իւր կամքին,
Մշտական ընկեր է լինում անառակին,
Գաղտնի կերպով որոգայթներ կը պատրաստուին,
Վատ դարի հետ նորանք ուղիղ կը գնային:

Այսպէս մարդը միշտ կը կողոպտէ զէպ իրան,
Վատերի մէջ չը կայ սրա պէս աննման,
Չատ-չատերը սրա թակարդին հանդիպան,
Յանկարծ ընկան, մինչև ի մահ խեղդուեցան:

Ստում է սուրբ գիրքը և ճշմարտութիւնը,
Հեռու է սրանից բարեկամը, սէրը,
Ուրացել է հաւատը, ազգութիւնը տէրը,
Զի ուզում աշխատել, կողոպտելն է գործը:

Պատկառանք չ'ունի սրտի մէջ ամենեկին,
Թէև պատկերով սա էլ մարդ է արտարին,
Նա սիրում է իրատես, թրես երեսին,
Սրապէսները ժանգ են մարդկային ազգին:

Վատը մինչև չըլինի, լաւը չի ջոկուի,
Զարը մարդկանց մօտ նշանակութիւն չ'ունի.
Իրա վատ գործերով գոյութիւն չի գտնի,
Թոյն ընդունած գազանի պէս կը թափառի:

Ո՛վ անմեղ մարդիկ, զգո՛յճ եղէք տեսնելիս,
Արտարին մարդ, ներքինը գազան է գալիս,

Սա վարակիչ տկար է, ձեզ ցաւ է տալիս.
Մեղմ խօսքից, բազցր լեզուից վարժ խօսելիս:

Նա ընդունակ է իւր արհեստի գործերին,
Որքան թրնես, չի ամաշում անամօթին,
Նա հաշում է, ամօթն ինչ է խօսին, անցնին,
Կեղտոտ ծնաւ, վարակիչ կ'անուանէին:

Բազարատ պատիւ ասած բանը շատ թանգ է
Ով որ սիրում է, նա վեհանձն է և մարդ է,
Քաղցած մնայ, երբէք մէկին չի վնասէ,
Լաւն անվնաս է, վատն ինչու պէտք է:

22-ն Յունիսի



ՓԸԿ ԴՈՒՌ, ԲԱՅ ԴՈՒՌ

Ես եմ բաց դուռ մարդկանց համար,
 Ուսում սիրողն ինձ մտա թնոյ գար,
 Աշխատելով ինձ հետևար,
 Ուսման կարգն ինքդ անցար:

Անուսումնի գուռն է փակ,
 Զէք կարող որ գոցը բանար,
 Անկիրթ մարդիկ յետ կըմնար,
 Խղճալիներ, լոյս չըտեսար:

Պայծառ սենեակ, օդը մարուր,
 Գրեմ, կարգամ ես ընդհանուր,
 Մարդուս չէ պէտք մնալ միշտ կոյր,
 Վարժարանից լսուաւ մեծ լուր:

Դու այլ կերպ ես, անկիրթ անբան,
 Քեզ ատելով դարեր անցան,
 Քո պատկերիդ պատկառանք կան,
 Քեզի նայող մինչ յետ փախան:

Ամենայն մարդ ունի հայրիկ
 Կան որ մարդիկ չ'ունին որդիք
 Ուսումնարանն ունի որբիկ,
 Որբը նա չէ, թէ սովորիք:

Բագարատիս մի դուռ չըկար,
 Որ աշխատէր, ինքը բանար,
 Լսել եմ որ մի բաց դուռ կար,
 Ինձի ոչինչ այդ ո՛ւմ համար:

25-ն Յունիսի:



ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ՀԱՅՐԻԿԻՍ ԵՐԳԸ

Մէկ տղամարդ որ պսակուի,
Տես թէ գլխին ինչ փորձեր կայ,
Իւր ծնողքն որ ուրանայ,
Սիրունու հետ պտոյտ կըգայ:

Գերգաստանը որ շատանայ,
Փողերի ալ վերջը կըգայ,
Բարի զաւակներ ունենայ
Մերենայի ոյժ մը կըգայ:

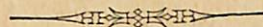
Սիրով գործեն ու միանան,
Հարստութիւն ինքնին կըգայ:

1888 թ. 35-ն հոկտ.



Փ Ե Ռ Ը Հ Ը Ս Ը Կ

Հասակ չ'ունիմ, ես ոյժ չ'ունիմ, ինչ անեմ,
Ուտում չ'ունիմ, մի յոյս չ'ունիմ, ինչ անեմ,
Օգնող չ'ունիմ, անօգնական, ինչ անեմ,
Ոսկերիչի գործիքներով, ինչ անեմ
Չարչարուելով տանջւում եմ, ինչ անեմ,
Ազաբալեանց Բագարատս բախտ չ'ունեմ:



Ն Մ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Համբերութիւն, մեծ գիտութիւն,
 Անբախտութիւն դառ գրութիւն,
 Օտարութիւն, չար գերութիւն,
 Գանձ թէ բազում, փարթամութիւն,
 Աղքատութիւն է լուսութիւն,
 Թէ մահ, — կեանքի խաղաղութիւն:

1900 թ: 1-ն նոյեմբ.



Մ Ա Յ Բ Ը Ո Ր Գ ՈՒ Յ Ն

«Կապեմքո գեղեցիկ աչեր,
 Անուշ բունդ ալ տարութեր,
 Իմ գառնիկիս բուն է եկէր,
 Սիրոյ սրտից հնչէ օրօր:

Ես չեմ քնի, անգութ մայրիկ,
 Հերիք աչերս կապես պնդիկ,
 Մի այլ ժամում կ'անեմ նանիկ
 Ինձ արձակէ, մի ըսեր օրեր:

«Այդ բո լեզուդ սիրեմ հիմա
 Գեղեցկազէմ լեզուդ բաց ա
 Քնիք, որդիս, յետոյ ասա,
 Աչուկ պահէ ասեմ օրօր:

—Մի քիչ թոյլ տուր կապանքներս,
 Այլ թմրեցան փափուկ մսերս,
 Անուշ ձայնով նանիկ կ'ասես,
 Քնիլ չեմ ես, գուր է օրօր:

«Քնիք, քնիք, իմ ազաւնիս,
 Պահպանում եմ սիրոյ սրտիս,
 Գուն չի լացած, իմ փոքրիկս,
 Ես ծիծ կ'ուտամ, կ'ասեմ օրօր:

Բագարատս ծնող գոլով՝
 Երեխոցը պահպանելով՝
 Մայրի նանիկ ես լսելով՝
 Սէրն է երգում բազր օրօր:



ԻՄ ՀԱՐՍ ՍԵԹԵՆԻԿԻ ՅԻՉՏԱԿԻՆ

Ո՛հ, ցաւալի ծաղիկ կեանքում ես խորշում
 Սոսկ վճիռը իւր սև դէմքով քեզ է տանում,
 Ահա եկաւ հողէ վերմակ քեզ է ծածկում
 Հօգիացած ցաւօք սիրելիդ է բաժանում:

Ոհ, ցաւում եմ սրտիս խորքից հեռանում ես,
 Այսօր հնչեց տխուր ձայնը խոր ննջում ես,
 Զարթիր գոնեա քո բառերով արտասանես
 Յաւիդ բժիշկ մի՛թէ չըկար, որ գնում ես:

Անկեղծ հարս իմ վիշտ ու վէրքեր թողիր կրծքիս,
 Ամեն վարկեան պէտք է հրդեհես ցաւը կեանքիս,
 Հառաչում եմ խոր վշտերով ապա խօսիս,
 Բիւր ցաւերով ծակոտեցիր իմ սիրելիս:

Ընկերիդ և որդոցդ միշտ սիրեցիր
 Կենսաբոյր կեանք պարգևեցիր հոտ բուրեցիր.
 Վաղ թառամար, այսօր մահին գու գիմեցիր,
 Զաղիր ցաւիդ մարտնչեցիր յաղթուեցիր:

Իմ նազելի, մռայլ օրդ ես խօտում եմ,
 Ափսոս, ափսոս դաժան ցաւօք կորցնում եմ,
 Որբիկ, որդիք թողիր սոքա ինչ անեն
 Նորանց սիրող, նորանց խնամող մայրիկ չունեն:

Կուտակեցիր սրտիս լարեր,
 Այլ չի հնչում սիրոյ երգեր,
 Վրդովում է ու լալիս,
 Բագարատ սև օրեր միշտ ունես:

Գ Ր Չ Ի Բ Ո Ղ Ո Ք

Բողոքելով իրաւացին գրում է,
 Չարժեղիս՝ փորը ձայնով ճռճուում է,
 Գողբատ գրիչ, թանաքումը փթում է
 Փետուրը ուսումնարան կըբողոքէ
 Սագի փետուրների համար ինչ, ոչինչ:

Նորը նոր է ընդունուած միշտ սիրում են,
 Տներին ալ հաստատութիւն կըհաշուեն,
 Լաւը լաւ է, այս երկունն ալ պէտք են,
 Ոչ թէ գանազանութիւն, երբ առողջ են,
 Սագի փետուրքի համար ինչ, ոչինչ:

Բագարատ, գրչիդ ճռճուոցը կտրէ,
 Չատերին ձանձրացնում ես դու լռէ,
 Չունիս գոլրոցի վկայաթուղթ, ոչինչ է
 «Այր» գրելով, «բենը» մտածելով ինչ է.
 Սագի փետուրն է գրիչ, — այդ ոչինչ:

26-ն Յունիսի:



Յ Ա Ն Կ

1	Իմ սրտի վերքերը	7
2	Տաղանդ	8
3	Չարմանք այս հարցին	9
4	Բնութեան գործը	10
5	Ցաւալի վիճակ	12
6	Աշխարհի թոյնը	14
7	Վաշխաւուն	16
8	Ծառայող եկեղեցու	17
9	Երջանկութիւն	19
10	Տաճարի աղբաւ	21
11	Միմեանց ծուռ նայողներ	22
12	Գաստիարակ ծնողը	24
13	Ով մարբութիւն	26
14	Երախտագէտ	28
15	Երախտամուռ	29
16	Ընդհանուր մարդկանց հիւանդանոցը	31
17	Ժամանակի համեմատ	33
18	Մի լինիր գոռոզ օրիորդ	35
19	Սիրէ լոյս	36
20	Լոյս աշխարհ	37
21	Սկիզբ ու վերջ	39
22	Անխնամ երկիր և դրութիւն	40
23	Լաւ ու վատ գրացի	42
24	Ջարդ ու փշուր աշխոյժ	44
25	Համեստ կին	46
26	Միութեան կոչում	48
27	Բանաստեղծի նկատողութիւն	49
28	Անդգամ կին և բարի այր	50

29	Մարդու գոյութիւնը	52
30	Անողորմ հարուստ	54
31	Դժբախտ թուշուն	55
32	Ժողով	56
33	Պէտք է մեռնել	58
34	Պէտք է ապրել	61
35	Իմ ցաւը	63
36	Որբի բողոք	65
37	Սև օրեր	67
38	Իմ մահը	68
39	Ոչ ստացական և ոչ բնական	69
40	Բարի նախանձ թէ ունիս	71
41	Մի սիրտ լինինք	72
42	Աչոյ օրեր կըզան ու գնան	74
43	Արտաքին ձևով աղքատ	75
44	Յարմար օրերիդ ուրացող կեղծ եղբօր	76
45	Հասկացնել	78
46	Իմ անցեալը	80
47	Ազնիւ խօսք	82
48	Դարը անամօթիւնն է	84
49	Փակ դուռ, բաց դուռ	86
50	Հանգուցեալ հայրիկիս երգը	88
51	Գեռահասակ	89
52	Նմանութիւն	90
58	Մայրը որդուն	91
54	Իմ հարս Սաթենիկի յիշատակին	93
55	Գրչի բողոք	94



«Ազգային գրադարան»



NL0313008

18.518

